Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

эмнай 1921 оной
брини 21-һээ гарана

№ 149 (14169)

1973 оной июниин 27, среда

Сэн 2 мүнгэн

ША-гай Президент Р. Ник-эй 1972 оной майда СР-тэ тушаалай хэрэгээр шалжа байхадаа уриһан лаар, мүн һүүлээрнь оһон хэлсээнүүдэй ёһоор, ветскэ Союзай Коммунис тиин Центральна Коми эй Генеральна секретарь И. Брежнев Америкын лбоото Штадуудта июниин һаа 25 болотор тушаалай эгээр айлшалһан байна. И. Брежневые нимэ хү-д үдэшэжэ ябалсаа: СС-эй ЦК-гай Политбюро й гэшүүн, СССР-эй гадаа н хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко; гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев; гражданска авиациин министр Б. П. Бугаев; КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшанар Г. Э. Цуканов, А. М. Александров; ТАСС-ай генеральна директор Л. М. Замятин; СССР-эй элүүрые хамгаалгын министрэй орлогшо Е. И. Чазов; СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн Г. М. Корниенко; СССР-эй Наукануудай академиин США-гай институдай директор Г. А. Арбатов.

Л. И. Брежневэй, Р. Никсонэй хоорондо совет-американ харилсаануудые хүгжөөлгэдэ түйлагдаһан дэбжэлтэ тухай, мүн хоёр талада һонирхолтой уласхоорондын хэдэ хэдэн томо асуудалнуудаар дэлгэрэнгы, тааруу хөөрэлдөөнүүд болоо.

Вашингтондо, Кэмп-Дэвидтэ, Сан-Клементедэ үнгэрһэн хөөрэлдөөнүүдтэ нимэ хүнүүд хабаадалсаа:

Совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко; СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин; гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев; гражданска авиациин министр Б. П. Бугаев; КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшанар А. М. Александров, Г. Э. Цуканов; СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн Г. М. Корниенко.

Америкын талаһаа — США-гай гүрэнэй секретарь Уильям П. Роджерс; США-гай финанснуудай министр Н. Щульц, США-гай президентын национальна аюулгүйн байдалай талаар туһалагша д-р Генри А. Киссинджер.

Л. И. БРЕЖНЕВ ФРАНЦИ ЕРЭБЭ

ПАРИЖ. (ТАСС-ай тусхай корр.). Дээдэ тушаалтадай зүбшэлдөө хэхэ талаар Советскэ Союзай ба Франциин хоорондо тогтоһон заншалай ёһоор, Франциин Республикын Президент Ж. Помпидугай уряалаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежнев июниин 26-да Париж ерэбэ.

Л. И. Брежневтэй суг ябалсаһан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев, гражданска авиациин министр Б. П. Бугаев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшанар Г. Э. Цуканов, А. М. Александров, ТАСС-ай генеральна директор Л. М. Замятин, СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн Г. М. Корниенко мүн лэ Франци ерэлсээ.

Франциин Премьер-Министр П. Месмер, бусад тусхай тушаалта хүнүүд Орли аэропортын хүндэтэ айлшадай салон соо Л. И. Брежневые, тэрээнтэй суг ябалсаһан хүнүүдые халуунаар амаршалаа.

Совет талаһаа СССР-һээ Францида байдаг элшэн сайд С. В. Червоненко, посольствын ба Францидахи бусад совет эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд Л. И. Брежневые угтаа.

СССР-эй ба Франциин гүрэнэй тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн хүндэтэ айлшадай салоной байшангай дэргэдэ хүндэлэлэй харуул табигдаһан байгаа.

Орой болоһон байгаашье һаань, совет хүндэтэ айлшаниие амаршалхын тулада салоной байшангай дэргэдэ хэдэн зуун парижайхид суглараа. Франциин Премьер-Министр П. Месмер ба бусад тусхай тушаалта хүнүүдээр үдэшүүлһэн Л. И. Брежнев байрлаха газартаа — Париж шадарай Рамбуйе ордон тээшэ аэродромһоо ошоһон байна.

СОВЕТ-АМЕРИКАН ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

СССР-эй ба США-гай ХАРИЛСААНУУДАЙ ЮРЭНХЫ БАЙДАЛ

1972 оной майда Москва- болоһон совет-американ дэ зэргын уулзалга, тэ-н дээрэ абтаһан хамтын дхэбэринүүд СССР-эй ба ША-гай хоорондо амгалан ной харилсаа бэхижүүлхэ рэгтэ горитойхон дэбжэлтэ кэ, тэдэнэй хоорондо олон ын һалбаринуудаар хоёр онуудай арадуудай, бүхы түрэлтэнэй аша туһада юусадаг үргэн, бэе бэе ашатай туһатай хани харилсаа саашадаа хүгжөөхэ үндэһэ һуури байлаа гэжэ хоёр тала ханги байһанаа мэдүүлээ. Советскэ Союз ба лбоото Штадуудай хоорондо баталагдаһан договорнууд хэлсээнүүдые бүрин хүсэөр, хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлгэдэ, мүн харилсаануу ингаа һалбаринуудые үргэдхэлгэдэ хоёр талын хүсэл оролдолго гаргагдана гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ.

1972 оной майн 29-дэ Москвада гар табигдаһан «СССР ба США-гай хоорондохи харилсаануудай үндэһэ һууринууд» дотор хараалагдаһан амгалан ёһоор зэргэ оршон байхын ба адли тэгшэ, аюулгүй байхын үндэһөөр совет-американ харилсаануудые шэнэдхэн байгуулгын эхинэй амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһаниие тэдэнэр зүбшөөгөө. Харилсаануудай үндэһэ һууринуудай шухала удха шанартай байһыень хоёр талаһаа онсолон тэмдэглэгдээ. Тиихэдээ энэ документые саашадаа хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлгэдэ, тэрэнэй дүрим бүхэнэй ашаг үрыень дээшэлүүлгэдэ хоёр талын эрмэлзэжэ байһаниинь баталагдаа.

1972 оной майда Москвада болоһон совет-американ уулзалгануудай дүнгүүд эб найрамдал, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлгэдэ, буу зэбсэг яаралтайгаар гаргалгые зогсоон бариха хэрэгтэ ондо ондоо ниитын байгуулалтатай гүрэнүүдэй ажал хэрэгэй талаар харилсаа байгуулгада шухала хубита гэжэ бусад гүрэнүүдэй болон дэлхэйн ниитын һанал бодолой зүгһөө һайшаан угтагдаа гээд хоёр тала тэмдэглээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй США-да харюугай айлшалалга хэһэн ушар, энэ айлшалалгын үедэ болоһон хөөрэлдөөнүүд совет-американ харилсаануудые үндэһөөрнь һайжаруулха хараа шугамые үргэлжэлүүлхээр хоёр талын шиидэнги байһанай гэршэ гээшэ гэжэ хоёр талаһаа харагдана.

Үнгэрһэн энэ хөөрэлдөөнүүд болбол хоорондохи харилсаануудаа таарууһаар хүгжөөхэ саашанхи шата болоно гэжэ хоёр тала этигэнэ.

Совет-американ харилсаануудай нимэ хүгжэлтэ хоёр оронуудай арадуудай аша туһада, мүн бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада алба хэнэ гэжэ этигэһэн хоёр тала хоорондохи харилсаануудаа эгээн ехэ тогтууритай болгохын тула, арадуудайнгаа хоорондохи хани барисаанай, хани харилсаанай хүгжэлтые уласхоорондын эб найрамдалай саг үргэлжын эрхэ нүхэсэл болгохын тула саашадаа томо алхамуудые хэхэ гэжэ шиидхээ.

ЯДЕРНА ДАЙЕ УРИДШАЛАН ЗАЙСУУЛХА, СТРАТЕГИЧЕСКЭ БУУ ЗЭБСЭГ ХИЗААРЛАХА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежне- США-гай Президент Никсонэй хоорондо боло- хөөрэлдөөнүүдэй гол нь уласхоорондын эб рамдал байгуулха, бэхижүүлхэ асуудалнууд байгаа.

Энэ зорилгодо абаашаха агтай хэмжээнүүдые абаха дал бүхы хүн түрэлтэнонсо ехэ удха шанартай кэ мэдэрээд, тэдэнэр дайн рэгэй, илангаяа — СССР ША хоёрой хоорондохи ерна дайнай, мүн орон бү-эйнгөө зүгһөө бусад оро-дтай ядерна дайнай аюу е усадхахын тула хэхэ хүмэриин шэглэлнүүдые энэр хаража үзөө. Тии-ээ ООН-ой Уставтай, 1972 й майн 29-дэ баталагда- харилсаануудайнгаа үн-этэй зохилдуулан, СССР США-гай хоорондо ядерна дайе уридшалан зайсуул тухай хэлсээ баталха гэ шиидхэгдээ. Энэ хэлсээн о 1973 оной июниин 22-то ПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, США-гай Президент гараа табла. Тэрэнэй йруулга тусгаарлан тунхаглагдаа.

Энэ хэлсээн совет-американ харилсаануудай түүхэтэ шата боложо, бүхы уласхоорондын аюулгүй байдалай эшэ үндэһые горитойхоноор бэхижүүлнэ гэжэ энэ хэлсээе сэгнэхэ зуураа, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, США-гай Президент тоолоно. Эб найрамдал бэхижүүлхэ, дайн сэрэгэй, илангаяа ядерна дайнай аюулые хэтэ мүнхэдөө усадхаха нэмэлтэ замуудые хаража үзэхөөр бэлэн байһан Советскэ Союз, Холбоото Штадууд мэдүүлнэ.

Хөөрэлдөөнэй үедэ стратегическэ буу зэбсэг хизаарлаха асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаа. Энээнтэй дашарамдуулан, ракетнэ буу зэбсэгһээ бэеэ хамгаалха зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай 1972 оной майда баталагдаһан договорой, стратегическэ добтолхы буу зэбсэг хизаарлаха талаар зарим хэмжээнүүд тухай саг зуурын хэлсээнүүдэй үндэһэн шухала удха шанарые хоёр тала онсолон тэмдэглээ. Эдэ документнүүд мүнөө үе сагай, эгээн аюултай буу зэбсэгүүдые түүхэдэ түрүүшынхеэ бодото дээрэнь хизаарлана гээшэ.

Эдэ хэлсээнүүдэй дүүргэлтын ябаса тухай һаналаа андалдаад, хоёр тала тэдэниие бэелүүлхэ хүсэлтэй байһанаа, мүн стратегическэ буу зэбсэгүүдые саашадаа хизаарлаха тухай хэлсээнүүдые баталха замаар урагшаа хамтаараа дабшахаар бэлэн байһанаа баталаа.

1972 оной ноябрьда һэргээгдэһэн хөөрэлдөөнүүдтэ урагшаа дабшалта болоо, стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүдые хизаарлаха талаар бүри хүсэд дүүрэн хэмжээнүүдые абаха тухай саг үргэлжын хэлсээ түйлаха һайн арга боломжо бии гэжэ хоёр тала тэмдэглээ.

Стратегическэ буу зэбсэгүүдые хизаарлаха талаар түйлагдаһан дэбжэлтэ совет-американ харилсаануудые бэхижүүлхэ, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ онсо шухала хубита болоно гээд хоёр тала зүбшөөнэ.

Хоорондоо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй үндэһөөр КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, США-гай Президент 1973 оной июниин 21-дэ «Стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүдые саашадаа хизаарлаха тухай хөөрэлдөөнэй үндэһэн шухала ёһо гуримуудые» баталаа. Энэ документын найруулга тусгаарлан тунхаглагдаа.

Эб найрамдал бэхижүүлхэ, буу зэбсэгэй ашаае хүнгэлхэ, буу зэбсэг хизаарлаха, хуряаха хэмжээнүүдэй талаар хэлсээнүүдые түйлаха хэрэгтэ бүхы гүрэнүүдэй хүсэл оролдолгоёо нэгэдүүлхэ ябадал ехэ удха шанартай гэжэ Советскэ Союз, Холбоото Штадууд тоолоно.

Химическэ буу зэбсэг тушаа уласхоорондын нүлөө ехэтэй хэлсээн шухала үүргэ дүүргэхэ байгаа гэжэ хараадаа абажа, бусад оронуудтай хани харилсаатайгаар тиимэ хэлсээ баталхые түйлаха ябадалые үргэлжэлүүлхэ гэжэ хоёр тала хэлсээ.

Буу зэбсэг хуряаха талаар Женеводэ хүдэлжэ байһан комитедэй хүдэлмэридэ туһалхын тулада шухала бүхы оролдолго гаргаха гэжэ хоёр тала зүбшөөлөө үгэбэ. Буу зэбсэг яаралтайгаар гаргалгые хизаарлаха, болюулха талаар шэнэ хэмжээнүүдые абалгада зорюулагдаһан хөөрэлдөөнүүдтэ тэдэнэр эдэбхитэйгээр хабаадаха байна. Уласхоорондын шанга хиналта доро буу зэбсэгүүдээ, ядерна буу зэбсэг хуряалгые оруулалсан, бүгэдөөрөө хүсэдөөр хуряаха ябадал эсэсэй уг зорилго гээшэ гэжэ тэдэнэр баталаа. Зохихо сагта буу зэбсэг хуряаха талаар бүхэдэлхэйн конференци зарлалга энэ хэрэгтэ һайн үүргэ дүүргэхэ.

УЛАСХООРОНДЫН АСУУДАЛНУУД. ТҮГШҮҮРИЛТЭ БАЙДАЛЫЕ ҺУЛАРУУЛГА, УЛАСХООРОНДЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛЫЕ БЭХИЖҮҮЛГЭ

Л. И. Брежнев, Р. Никсон асхоорондын мүнөөнэй байдалай гол шухала асуудалнуудые хаража үзөө. Тэ эр Москвада совет-американ дээдэ зэргын уулзалгануудай болоһонһоо хойшохи саг соо дэлхэй дээрэ арһан үйлэ хэрэгүүдтэ о анхаралаа хандуулаа. асхоорондын харилсаануудай тааруу шэглэлнүүд эб рамдалай аша туһада шүүрилтэ байдалые саашадань һуларуулха, гүрэдэй хани харилсаа бэхижүүлхэ замаар горитойхор хүгжөө гэжэ ханангяар дэглэгдээ. Хоёр талын амжын ёһоор, дэлхэйн ор байдал дээрэ боложо һан таатай зохид үйлэ эгүүд түгшүүрилтэ байые бага болгохын, уласоронды шиидхэгдээгүй удалнуудые гуримшуул бата бэхи эб найрамай түшэг тулгуури байлхын тула шэнэ, һайн ар бии болгоо.

Индохитад

Вьетнамдахи дайе болюул эб найрамдал һэргээн тоохо тухай хэлсээнэй алагдаһанаар, тэрэшэлэн хэлсээе һайшааһан, жэһэн Вьетнам тушаа асхоорондын конференци дүнгүүдээр ехэ ханангиһанаа хоёр тала тэмдэг-

Вьетнамдахи дайе болюулха, эб найрамдал һэргээн тогтоохо ба тэрэнэй һүүлээр Лаосто эб найрамдал һэргээн тогтоохо, национальна талаар эбтэй байха ябадал түйлаха тухай хэлсээ баталһан ушар Вьетнамай, Лаосой арадуудай үндэһэн аша туһада, эрмэлзэлгэдэ харюусана, тиигээд энэ районой оронуудай бэеэ даанхай, ойроо хүртэшэгүй, нэгэдэнги, газар дайдынгаа бүрин бүтэн байхыень хүндэлһэн үндэһэ һуури дээрэ Индохитадта бата бэхи эб найрамдал тогтоохо арга боломжо нээгээ гэжэ хоёр тала этигэнэ. Эдэ хэлсээнүүдые нарин нягтаар дүүргэхэ ябадалай шухала байһаниие хоёр тала онсолон тэмдэглээ.

Индохитадай бүхы райондо эб найрамдал асархын тула Камбоджодохи сэрэгэй хёмороое болюулгын шухала байһаниие тэдэнэр мүн лэ онсолон тэмдэглээ. Вьетнамай, Лаосой, Камбоджын политическэ ерээдүй байдалынь, гадаадаһаа ямаршье хамааралсалгагүйгөөр, тэдэнэй арадуудай шиидхэлгэдэ үлөөгдэхэ ёһотой гэһэн хараа бодолоо тэдэнэр мүн лэ баталаа.

Европо

Европодо түгшүүрилтэ байдалые һуларуулха, хани харилсаа хүгжөөхэ үйлэ хэрэгүүд эдэбхитэйгээр үргэлжэлүүлэгдэжэ, уласхоорондын тогтууритай байдал хангалгада зохихо хубита оруулагдажа байна гээд хоёр тала хөөрэлдөөнүүдэй үедэ ханангяар тэмдэглээ.

Һүүлэй жэлнүүдэй үедэ хэлсээнүүд болон договорнуудай, тодорхойлбол, СССР ФРГ хоёрой хоорондо баталагдаһан хэлсээнүүдэй һүүлээр Европын оронуудай хоорондохи харилсаанууд саашадаа гуримшуулагдажа байна гээд ханангиа байһанаа хоёр тала мэдүүлээ. Тэрэ тоодо 1971 оной сентябриин 3-да баталагдаһан дүрбэн талын хэлсээнэй хүсэндөө ороһониие тэдэнэр амаршална. Баталагдаһан договорнууд болон хэлсээнүүдые нарин нягтаар бэелүүлгэдэ хабаатай бүхы оронуудай аюулгүй байдалай, амгалан тайбанаар байха хэрэгтэнь зохихо хубита болохо гэһэн этигэмжые тэдэнэр хубаалдана.

Энэ жэлдэ ГДР-эй ба ФРГ-гэй ООН-до орохо арга боломжотой байһыень эдэнэр мүн лэ һайшаагаад, энээнтэй дашарамдуулан, СССР, США, Великобритани болон Франци энээн тушаа 1972 оной ноябриин 9-дэ дүрбэн талын мэдүүлгэдэ гар табяаһан гэжэ һануулна.

1972 оной май һарада Москвада абтаһан совет-американ хамтын коммюникегэй зохихо гуримуудаар хүтэлбэрилэгдэн, Европодохи эб найрамдалта харилсаа ами амяараа гү, али хамтаараа бэхижүүлгэдэ саашадаа нүлөөлхэ эрмэлзэлтэй байһанаа СССР, США баталба.

Энээнтэй дашарамдуулан, олон гүрэнүүдэй, тэдэнэй дунда СССР-эй ба США-гай хамтын оролдолгын ашаар Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар июлиин 3-да нээгдэхэ зүблөөндэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри амжалтатайгаар дүүрэһэ гээд сэдьхэлээ ханангиа байһанаа мэдүүлбэд.

Зүблөөн Европодохи аюулгүй байдал бэхижүүлхын, зүблөөндэ хабаадаһан гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа холбоо хүгжөөхэ арга боломжонуудые ехэдхэхэ байха гээд СССР, США тоолоно. Зүблөөнэй уг зорилгонуудые бэелүүлхын ба дэлхэйн энэ хубида һайн харилсаанай шэнэ үе саг бии болгохо зорилготойгоор СССР, США политикаа бэелүүлхэ байна.

Зүблөөндэ һайнаар хандан, тэрэнэй богонихон болзор соо амжалтатай һайнаар дүүрэхын тула хоёр тала бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ юм. Зүблөөнэй хүдэлмэридэ түйлагдаһан амжалта гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар тэрэниие түгэсхэхэ арга боломжо олгохо байна гэжэ хоёр тала тоолоно.

Европодо тогтууритай һайн, аюулгүй байдал саашадань бэхижүүлхын тула Түбэй Европодохи политическэ түгшүүрил һуларуулхадаа, сэрэгэй түгшүүрил бага болгохо шухала гэжэ СССР, США тоолоно. Энэ талаар Түбэй Европын оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдые ба буу зэбсэг хорооходо, эдээнтэй холбоотой хэмжээнүүд тухай 1973 оной октябриин 30-да эхилхэ хөөрэлдөөнүүд шухала удха шанартай гэжэ тэдэ сэгнэнэ. Али нэгэ талынгаа аюулгүй байдалда хохидол үзүүлхэгүй гэһэн ёһо гуримы наринаар сахин, тус асуудалые гол барижа, али алиндань тааруу шиидхэбэринүүдые абаха хэрэгтэ бусад гүрэнүүдһээ гадна, өөһэдынгөө туһа нэмэри хэхээр бэлэн байһан тухайдаа хоёр тала мэдүүлбэ.

Дүтын Зүүн зүг

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалаар һанаагаа ехээр зобожо байһанаа хоёр тала мэдүүлээд, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал гуримшуулхые түйлаха харгы замууд тухай һанамжануудаа хэлсээ.

Тиихэдээ хоёр тала энэ асуудалаар өөр өөрынгөө хараа бодолые элирхэйлэн хэлэһэн байгаа.

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые дары түргөөр гуримшуулгада нүлөөлхэ зорилготойгоор хоёр тала хүсэлэл оролдолго гаргажа үргэлжэлүүлхэ тухай үгэеэ ойлголсобо. Энэ гуримшуулга тус районой бүхы гүрэнүүдэй аша туһые хараада абан бэелүүлэгдэхэ ёһотой, тэдэнэй дулдыданги бэшэ, бэеэ даан байдалда харюусаха, палестин арадай хуулита эрилтэнүүдые хараада абаха зэргэтэй.

IV. ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ба ЭКОНОМИЧЕСКА ХАРИЛСААН

СССР-эй, США-гай хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа харилсаанай байдалые, ерээдүйн хараа түсэбүүдые КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, США-гай Президент тодорхойгоор хаража үзөө. Үнгэрһэн жэлэй турша соо хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа харилсаа һайжаруулха, хүгжөөхэ хэрэгтэ түйлагдаһан амжалтаар сэдьхэлээ хананги байһанаа хоёр тала тэмдэглэбэ.

Али алиндань ашатай туһатай холбоо барисаан, эб найрамдалта харилсаан экономическа харилсаанай бата бэхи үндэһэ һуури байгуулха байна гэжэ хоёр тала үгэеэ ойлголсоо.

Худалдаа наймаанай-экономическа харилсаанай талаар элдэб хэлсээнүүдтэ нёдондо жэл гар табигдаһаарнь сэдьхэлээ хананги байһанаа тэдэ тэмдэглээ. Совет-американ худалдаа наймаан яһала үргэдэжэ байна, хойшонхи жэлнүүдтэ эд бараанай эрьесэ саашадань үргэдхэхэ таатай һайн хараа түсэбүүд бии гээд хоёр тала мэдүүлбэ.

Хойшонхи гурбан жэлэй турша соо худалдаа наймаанай ниитэ хэмжээе 2-3 миллиард долларто хүргэхэ гэһэн зорилго хоёр орон урдаа табиха ёһотой гэжэ тэдэ тоолоно. Совет-американ худалдаа наймаанай хамтын комисси экономическа харилсаа улам үргэнөөр ехэ болголгодо нүлөөлхэ үнэтэ арга нүхэсэл байһан зандаа. Американ фирмэнүүдэй ба совет предприятинуудай хоорондын харилсаа холбоон үргэдэжэ үргэлжэлхэ байна гээд хоёр тала сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглээ.

СССР-эй, США-гай хоорондын худалдаа наймаанай ба экономическа бусад харилсаа хүгжөөхын тула бүри таарамжатай һайн эрхэ байдал байгуулгада шэглүүлэгдэһэн хэмжээнүүд тухай урдань үгэеэ ойлголсоһон ушартаа үндэһэлхэ байһанаа хоёр тала шууд сэхээр баталба.

Далай дээгүүр суднаар тамаралгын зарим асуудалнууд тушаа 1972 оной октябрь һарада баталагдаһан хэлсээнэй ашаар совет-американ худалдаа наймаанай суднанууд США-гай, СССР-эй портнуудта олоороо ородог болоо, харин байгша оной май һарын һүүл багһаа Ленинград — Нью-Йорк гэһэн пассажирска саг үргэлжын лини хүдэлжэ эхилээ гээд тэмдэглэгдээ.

Москва болон Вашингтоной хоорондо, Нью-Йорк болон Ленинградай хоорондо агаарай сэхэ зам харилсаа тогтооһоной, ниидэлгэнүүдые олошоруулһанай, граждан авиациин һалбарида бусад асуудалнуудые шиидхэһэнэй ашаар СССР-эй, США-гай хоорондохи агаарай мүнөө хүдэлжэ байгаа лининүүдые үргэдхэхөөр хараалһан протоколдо хоёр тала уулзалгын үедэ гар табиһан байна.

Саг үргэлжын үндэһэ һуури дээрэ саашанхи экономическа харилсаанай хараа түсэбүүдые хаража үзэхэдөө, али алиндань ашатай туһатай удаан болзорой проектнүүдые зохёоходо үрэ ехэтэй байна гэжэ хоёр тала тэмдэглэбэ. Американ компанинуудай хабаадалгатайгаар бэелүүлэгдэхэ тодорхой хэдэн проектнүүдые, тэдэнэй дунда Сибириин байгаалиин газые США-да хүргэхэ тухай асуудалые тэдэ зүбшэлһэн байгаа. Эдэ проектнүүд тушаа американ фирмэнүүдэй тодорхой дурадхалнуудые оруулха гэхэдэнь США һайшаана, хоёр талын аша туһада харюусаха дурадхалнуудыень бодомжотой һайнаар хаража үзэхэ байна гээд Президент заагаа.

СССР-эй, США-гай хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа, научно-техническэ, соёлой харилсаа үргэдхэлгэдэ нүлөөлхэ зорилготойгоор хоёр дахин налог түлүүлхэгүйн, мүн нэгэ ороной налог ашаха ёһо гуримһаа нүгөө оронойнь эрхэтэдэй хохидохогүйн түлөө шухала хэрэгтэй бүхы юумэ хэхын тула налог ашаха тухай конвенци хоёр тала батална.

1973 оной октябрь һарын дүүрэтэр СССР-эй худалдаа наймаанай түлөөлэлгэтэ эмхи — Вашингтондо, США-гай коммерческэ бюро Москвада нээхэ тухай протоколдо мүн лэ гар табигдаа. Нэгэн доро американ-совет худалдаа наймаанай палата байгуулгатай холбоотой асуудалнуудаар протоколдо гар табигдаба. Эдэ хэлсээнүүд СССР-эй, США-гай хоорондын худалдаа наймаанай-экономическа харилсаа саашадань хүгжөөлгэдэ нүлөөлхэ юм.

V. ХОЁР ТАЛЫН ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ БУСАД ҺАЛБАРИНУУДТАХИ СААШАНХИ ДЭБЖЭЛТЭ

Хоёр талын харилсаа холбооной иимэ һалбаринуудтахи, тодорхойлон хэлэхэдэ, 1972 оной май һарада, мүн хойшодоо баталагдан абтаһан хэлсээнүүд дотор хараалагданхай оршон тойронхи байгаалиие сахин хамгаалга ба медицинэ, замбуулинай дайда шэнжэлэлгэ болон эрдэм, техникын бусад асуудалнуудые хоёр тала хаража үзөө. Эдэ хэлсээнүүд хараалагдаһан программануудай үндэһөөр бодото дээрэ хангалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна гээд тэдэ тэмдэглэбэ.

Тодорхойлон хэлэхэдэ, эгээл үргэнөөр дэлгэрһэн, хүнэй ами наһанда аюултай үбшэнүүдтэй — рак, зүрхэ һудалай, халдабарита ба бусад үбшэнүүдтэй тэмсэл хэхэ нүлөө ехэтэй эмүүдые хамтаараа бии болгохо хэрэг һайжаржа байна. Оршон тойронхи байгаалиин асуудалнуудые медицинскэ талаарнь шэнжэлгэ хэгдэнэ.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн графигай ёһоор, «Союз», «Аполлон» гэжэ замбуулинай онгосонуудые ниидхүүлгэдэ бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Эдэ онгосонуудые залгалдуулан холболдуулаад, замбуулинай дайдаар ниидхүүлгэ, совет, американ космонавтнуудай онгосонууд руугаа һэлгэн оролго 1975 оной июль һарада үнгэргэгдэхөөр хараалагданхай.

Урдахи хэлсээнүүдээр байгуулагдаһан үндэһэ һуури дээрэ эрдэм, техникын гол шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ СССР-эй, США-гай арга боломжонуудые хараада абажа, хамтаараа аша үрэтэй хүсэлэл оролдолго гаргахын тула шэнэ һалбаринууд хараалагдаа, зохихо хэлсээнүүд баталагдаа.

Атомай хүсэ амгалан байдалда хэрэглэлгэ

Хоёр орондо ба бүхы дэлхэй дээрэ элшэ хүсэ хэрэглэлгын улам ургажа байгаа эрилтэнүүдые хангаха асуудалай түйлай ехэ удха шанартай байһые хараада абан, ехэ аша үрэтэй элшэ хүсэ бии болголго энэ асуудал шиидхэлгэдэ нүлөөлжэ шадаха байна гэжэ мэдэрэн, хинагдажа байдаг термоядерна реакциин, түргэн нейтронуудай хүсөөр хүдэлдэг реакторнуудай, материин гол шэнжэнүүдые шэнжэлэлгын асуудалнуудаар харилсаа холбоогоо үргэдхэхэ, бэхижүүлхэ тухай хэлсээндэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, США-гай Президент гар табяа. 10 жэлэй болзороор баталагдаһан энэ хэлсээ бэелүүлхын тула атомай хүсэ амгалан байдалда хэрэглэхэ һалбарида харилсаа байгуулха талаар совет-американ хамтын комисси байгуулагдаха.

Хүдөө ажахы

Эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хүн түрэлтэнэй эрилтэнүүдые хангахын тула хүдөө ажахын удха шанарые, хүдөө ажахын мүнөө үеын үйлэдбэридэ эрдэм, техникын дүүргэдэг үүргэ анхаралдаа абажа, хүдөө ажахын шэнжэлгэнүүдтэ эрдэм ухаанай дүй дүршэлөө, хүдөө ажахын экономикын талаар мэдээсэлнүүдые үргэнөөр андалдан абалсахые хараалһан хэлсээ хоёр тала баталба. Энэ хэлсээнэй үндэһөөр хамтын программануудые бэелүүлгын хойноһоо ажаглалта хэхын тула хүдөө ажахын һалбарида харилсаа тогтоохо совет-американ хамтын комисси байгуулагдаха юм.

Дэлхэйн далайнуудые шэнжэлэлгэ

Дэлхэйн далайнуудые шэнжэлхэ талаар хоёр ороной онсо шухаг арга боломжонуудые, ехэ һонирхолые хараада абан, совет-американ океанографическа харилсаанай ехэ дүй дүршэл тэмдэглэн, тус һалбаридахи харилсаагаа үргэдхэхые хоёр тала үгэеэ ойлголсоод, энээн тухай хэлсээндэ гар табяа. Океанографиин һалбаридахи харилсаа холбоогоо саашадань хүгжөөлгэ имагтал хоёр орондо бэшэ, харин дэлхэйн бүхы арадуудта ашатай туһатай байха гэжэ ойлгоһон дээрэһээ тэдэ иимэ алхам хэбэ. Зохихо программануудые бэелүүлхэ хэрэгые залан хүтэлбэрилхын тула дэлхэйн далайнуудые шэнжэлхэ харилсаа холбоо тогтоохо совет-американ хамтын комисси байгуулагдаха.

Транспорт

Транспортын һалбаридахи асуудалнуудаар шиидхэбэринүүдые олохо хэрэгтэ СССР-эй, США-гай хоорондо харилсаа тогтоохо арга боломжонууд бии гээд хоёр тала үгэеэ ойлголсоо. Энэ һалбарида али алиндань ашатай туһатай үргэн харилсаа бэелүүлхэ арга боломжо байгуулхын тула энээн тухай хэлсээ хоёр тала баталба. Транспортын һалбарида харилсаа тогтоохо совет-американ хамтын комисси байгуулагдаха юм гэжэ тэдэ саашадаа үгэеэ ойлголсоһон байна.

Холбоо барисаан. харилсаан

Совет-американ хоёр талын харилсаанай, тодорхойлон хэлэхэдэ, эрдэм, техникын, гэгээрэлэй, соёлой ба али али талые һонирхуулһан бусад һалбаринуудтахи харилсаа холбооной үргэдэжэ байһые хараада абан, холбоо барисаан, харилсаан тухай хамтын шэнэ хэлсээ зургаан жэлэй болзороор баталжа, энэ ажал ябуулгынгаа хэмжээе үргэдхэхөөр хоёр тала үгэеэ ойлголсоо. Энэнь Советскэ Союзай ба Холбоото Штадуудай арадуудай үгэеэ һайнаар ойлголсоходонь нүлөөлхэ, хоёр ороной хоорондохи харилсаанай юрэнхы байдал һайжаруулгада нүлөөлхэ байха гэжэ найдаһан дээрэһээ хоёр тала иигэжэ хэлсэһэн байна.

***

Үгэеэ ойлголсолгын, бүтэмжэтэй һайн оршон байдалда үнгэрһэн хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөнүүд үрэ ехэтэй байгаа, энэнь СССР-эй, США-гай хоорондохи али алиндань ашатай туһатай харилсаа хүгжөөхэ хэрэгтэ шухала туһа нэмэри болоо гээд хоёр тала тоолоно. Хоёр талын һанамжын ёһоор, эдэ хөөрэлдөөнүүд уласхоорондын харилсаанда һайнаар нүлөөлхэ байна.

1972 оной май һарада түйлагдаһан үгэеэ ойлголсолгын үндэһөөр хэгдэһэн зүбшэлгэнүүд, харилсаа холбоонууд эдэ хөөрэлдөөнүүдэй амжалтатайгаар үнгэрэлгэдэ нүлөөлөө гээд тэдэ тэмдэглээ. Зүбшэлгэ хэхэ заншал үргэлжэлүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ баталагдаба. Хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалганууд саашадаа ходо ходо үнгэргэжэ байха шухала гэжэ хоёр тала үгэеэ ойлголсобо.

Албанай хэрэгээр Америкын Холбоото Штадуудта ерээд байха үедэнь хүндэмүүшэ халуунаар угтаһанайнь түлөө США-гай Президент Р. Никсондэ баясхалан хүргөөд, 1974 ондо Советскэ Союзда ерэхыень КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев Президентые урьа. Уряалынь хүлеэн абтаа.

1973 оной июниин 24.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь
Л. БРЕЖНЕВ

Америкын Холбоото Штадуудай Президент
Р. НИКСОН

Л. И. БРЕЖНЕВ АМЕРИКЫН ХОЛБООТО ШТАДУУДҺАА МОРДОБО

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-гай Президент Р. Никсонэй уряалаар Америкын Холбоото Штадуудта албанай хэрэгээр айлшалһан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев июниин 25-да Вашингтонһоо мордобо.

Дээдэ тушаалтадай хоорондоо зүбшэлдөө хэхэ талаар Советскэ Союз Франци хоёрой хоорондо тогтоһон заншалай ёһоор, Франциин Республикын Президент Ж. Помпидугай уряалаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев Франци орохо гэжэ урда тээнь мэдээсэгдээ һэн.

Вашингтон шадарай Эндрюс гэжэ аэродром СССР-эй ба США-гай гүрэнэй тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн байгаа. США-гай Вице-Президент С. Агню, Сагаан байшангай протоколнуудай хэрэг эрхилэгшэ М. Смоук, США-гай Гүрэнэй секретариин туһалагша У. Стессел, Гүрэнэй департаментын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, бусад тусхай тушаалта хүнүүд тус аэродром дээрэһээ Л. И. Брежневые мордохуулаа.

СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин, СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ байдаг сар үргэлжын түлөөлэгшэ Я. А. Малик, совет посольствын бусад хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариие мордохуулалсаа.

Армиин, далайн пехотын, агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй, далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй, эрьеые хамгаалдаг хүсэнүүдэй түлөөлэгшэдһөө хүндэлэлэй харуул ниидэлгын поли дээрэ табигдаһан байгаа.

Советскэ Союзай ба США-гай гүрэнэй гимнүүдэй аялга зэдэлээ, артиллерийскэ 21 буудалгаар салют үгтөө.

США-гай Вице-Президент С. Агню аэродром дээрэ үгэ хэлээ.

С. АГНЮГАЙ хэлэһэн үгэ

Господин Генеральна секретарь!

Мүнөөнэй техникэ, хани барисаатай байхые бүхы арадуудай хүсэн эрмэлзэлгэ дэлхэй дээрэхи зай дайдые богони болгоно гээд Сагаан байшангай урда талмай дээрэ айлшалалгынтнай эхилхэдэ, Та хэлэһэн байнат. Үнгэрһэн неделидэ болоһон ушарнууд манай хоёр оронние ойртуулаа, мүн дэлхэй дээрэ бата бэхи, удаан сагай эб найрамдал тогтоохо манай хамтын зорилгодо бүхы хүн түрэлтэнние үнэхөөр ойртуулба.

Үрэ ехэтэй харилсаа холбоо саашадань хүгжөөхэ талаар 1972 ондо Москвада табигдаһан үндэһэ һуурида түшэглэн, Танай айлшалалгын үедэ ехэ амжалта туйлаабди.

Айлшалалгын үедэ дээдэ тушаалтадай хөөрэлдөөнүүд, хэлсээнүүдые баталалга, мүн нюураараа уулзажа, олон тоото холбоо байгуулга уласхоорондын харилсаануудые бүри ехэ тогтууритай болгохо зам бэдэрэлгээр амжалта туйлагдаха гэһэн найдабари түрүүлбэ. Саашанхи амжалтанууд туйлагдаха гэһэн этигэлтэйгээр хүлеэжэ шадаха байнабди.

Господин Генеральна секретарь, бидэнэр, бүхы американецууд, манай оронدو Танние амаршалха ехэ зол хубитай байбабди. Танда, суг ябалсаһан бүхы хүнүүдтэтнай замдаа һайн ябахые бидэнэр хүсэнэбди.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев харюугай үгэ хэлээ.

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ господин Вице-Президент!

Хүндэтэ эхэнэрнүүд ба господинууд!

Хүндэтэ нүхэд!

Америкын Холбоото Штадуудта манай айлшалалга дүүрэбэ. Недели бага үлүүтэй саг соо айлшалаабди. Зүгөөр энэ үе соо шухала, үрэ ехэтэй хүдэлмэри хэгдээ.

Тэрэнэй дүнгүүд элеэр харгданал даа. Манай оронуудай хоорондо эдэ үдэрнүүдтэ баталагдаһан хэлсээнүүд, тунхаглагдаһан коммюнике эдэ үрэ дүнгүүдые сэгнэхэ арга олгоно. Уулзалгануудай дүнгүүд тухай олоор бэшэгдэхэ, анхаралтайгаар шэнжэлэгдэхэ ба тайлбарилагдаха гэжэ би һанаха байнаб.

Зүгөөр Москвада эхи табигдаһан ехэ ба шухала хэрэгые бидэнэй нилээд урагшань дабшуулжа шадаһан тухай мүнөө сэхэ хэлэжэ болохо байна. Тэндэ бидэнэрэй Президенттэй май һарада уулзаһые таанад һанажа байнат. Мүнөө июньдэ уулзабабди. Политикада, мүн байгаалидашье хамаг юумэн өөрын жама ёһотой—майн һүүлээр июнь һара гарадаг ха юм.

Мүнөө уласхоорондын харилсаануудаар манай хэһэн һайн ба туһатай хэрэгүүд олон удаан жэлдэ хүсэндөө байха гэжэ тоолохо бүхы үндэһэ баримта бии гэжэ намда һанагдана.

Олон хэрэгүүд ба зорилгонууд манай үмэнэ үшөөл табигдажа байна. Тэдэниие дүүргэхын тулада шэнэ уулзалгануудые хэхэ, манай ба танай талаһаа шэнэ хүсэлэл оролдолго гаргаха хэрэгтэй болоно. Холбоото Штадуудай газар дээрэ хараһан үзэһэн бүхы юумэнүүдни һонирхолтой, мартагдашагүй байгаа гэжэ түгэсхэлдөө хэлэхые хүсэнэб. Американецуудтай оло дахин уулзалганууд, манай арадуудай хоорондохи эб найрамдал ба харилсаа холбоон тухай тэдэнэй хэлэһэн үгэнүүд илангаяа мартагдашагүй.

Эндэ хани халуунаар, хүндэтэйгөөр маанадые угтаһанайнь түлөө Президент Никсондэ, тэрэнэй бүлын гэшүүдтэ, мүн США-гай правительствын гэшүүдтэ, бусад тусхай тушаалта хүнүүдтэ өөрынгөө зүгһөө, намтай суг ябалсаһан бүхы нүхэдэйнгөө зүгһөө үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэхые хүсэнэб.

Эб найрамдалые ба хүгжэлтые американ арадта хүсэнэб.

Советскэ Союзай ба Америкын Холбоото Штадуудай хоорондохи һайн, амгалан бэхи ёһоной харилсаан хүгжэжэ байг лэ!

Һайнние хүсэнэб, дахин уулзатараа!

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев, гражданска авиациин министр Б. П. Бугаев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшанар Г. Э. Цуканов, А. М. Александров, ТАСС-ай Генеральна директор Л. М. Замятин, СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн Г. М. Корниенко Л. И. Брежневтэй хамта Вашингтонһоо мордоо.

Л. И. БРЕЖНЕВ ХЭРЭГ ЭРХИЛЭГШЭДЭЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭДТЭЙ УУЛЗАБА

ВАШИНГТОН. (ТАСС-ай тусхай корр.). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев США-гай хэрэг эрхилдэг бүлэгүүдэй түлөөлэгшэдтэй июниин 22-то эндэ уулзаба.

США-гай финансын министр Дж. Шульц, худалдаа наймаанай министр Ф. Дент, США-гай президентын туһалагшанар Дж. Коннэлли, П. Флэниган, промышленнигүүдэй национальна ассоциациин президент Э. Кенна, Америкын худалдаа наймаанай палатын президент Д. Нидхэм, «Бэнк оф Америкын» президент А. Клаузен, «Ферст нэшнл сити бэнк оф Нью-Йоркын» правлениин түрүүлэгшэ У. Ристон, «Чейз манхэттен бенкын» президент У. Бучер, «Дженерал моторс корпорейшнын» правлениин түрүүлэгшэ Р. Герстенберг, «Дженерал электрик компаниин» вице-президент И. Худ, «Юнайтед стейтс стил корпорейшнын» правлениин түрүүлэгшэ Э. Спир, «Интернэшнл бизнес мэшинс корпорейшнын» правлениин түрүүлэгшэ Ф. Кэри, «Дюпон де нэмурай» правлениин түрүүлэгшэ Ч. Маккой, «Экссонэй» президент К. Гарвин, «Эль пасо нэчурэл гэс компаниин» директорнуудэй соведэй түрүүлэгшэ Г. Бойд, «Оксидентл петролеум корпорейшнын» правлениин түрүүлэгшэ А. Хаммер, «Суинделл-дресслар компани» гэжэ компаниин президент Д. Морфи, «Боинг компаниин» правлениин түрүүлэгшэ Т. Уилсон, «Пепсико инкорпорейтедэй» президент Д. Кендалл болон бусад олон хүн уулзалгада хабаадалсаа.

СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев, гражданска авиациин министр Б. П. Бугаев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшанар Г. Э. Цуканов, А. М. Александров, СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин, ТАСС-ай Генеральна директор Л. М. Замятин, СССР-эй Наукануудай академиин США-е шэнжэлдэг институдай директор Г. А. Арбатов, СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн М. Корниенко, СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министрэй орлогшо В. С. Алхимов болон бусад тусхай тушаалта хүнүүд совет талаһаа уулзалга дээрэ байгаа.

Уулзалгын эхилхын урда тээ тэрээндэ хабаадагшад Л. И. Брежневтэй танилсуулагдаа. Тэдэнэй нилээд олонтойнь КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь хөөрэлдэһэн байна. Экономикын элдэб һалбаринуудаар СССР США хоёрой хоорондо алиндаа ашатай туһатай харилсаа байгуулха арга боломжонууд, хоёр ороной хоорондо иимэ харилсаа ба худалдаа наймаа хүгжөөхэ арга замууд тухай хөөрэлдөөн болоо. Совет эмхинүүдтэй зарим компанинуудай байгуулһан ажал хэрэгэй холбооной ямараар хүгжэжэ байһан тухай Л. И. Брежнев һонирхоо, СССР-тэй экономическа харилсаа үргэдхэхэ арга боломжонууд тушаа асуудалнуудта харюусаа.

СССР-эй худалдаа наймаанай түлөөлэлгын зургаание Вашингтондо, США-гай коммерческэ бюро Москвада октябриин 31 хүрэтэр нээхэ тухай протоколдо, американо-совет худалдаа наймаанай палата байгуулгагай холбоотой асуудалнуудаар протоколдо СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С Патоличев, США-гай финансын министр Д. Т. Шульц уулзалгын үедэ гар табиһан байна.

Сугларагшадта хандан, Л. И. Брежнев үгэ хэлээ.

США-гай эзэд баяшуулай бүлэг олон элитэ түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдэхэ арга боломжо олгоһонойнь түлөө уулзалгые эмхидхэгшэдтэ баясхалан хүргөөд, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь иигэжэ хэлээ:

Эртэ урдын, дундада зуун жэлнүүдэй, шэнэ ба бүри шэнэ түүхые эндэ һуугшадай тус бүхэниинь шэнжэлжэ үзэһэн байхал даа. Эртэ урдын сагһаа хойшо худалдаа наймаан политикые хүсэлдүүлжэ үгэдэг, арадуудай хоорондын, гүрэнүүдэй хоорондын таатай һайн харилсаануудай нилээд шухала хубинь болодог байгаа гэжэ бидэнэр түүхэһээ мэдэнэбди. Энэ хадаа манай үе сагта бүришье зүб зүйтэй гээшэ. Энэхэ тайбанаар зэргэ, оршон байха гол ёһонуудта үндэһэлэн, харилсаануудаа байгуулха хэлсээ баталаад, тиихэдээ манай оронуудай хоорондо худалдаа наймаа, экономическа холбоо хүгжөөнгүй байгаа һаа, энээние таарамжатай гэжэ тооложо болохо гээшэ аал?

Оронуудай хоорондохи худалдаа наймаанай, экономическа харилсаа холбооной манай үе сагта шэнэ удха шанартай боложо байһан тушаа Л. И. Брежнев саашань тогтожо хэлээ.

— Энэ шухала асуудалаар хуушан һанамжануудһаа һүүлэй жэлнүүдтэ бидэнэр бултадаа зайсажа эхилээбди, — гээд тэрэ хэлээ. — Энэнь ойлгосотой, юуб гэхэдэ, экономическа харилсаануудай хуушанай түхэл маяг мүнөө үе сагай эрилтэнүүдтэ тааралдахаяа болёо. Тус тус оронуудай ажахы шэнэ, бүри ехэ хэм хэмжээтэй болоо. Научно-техническэ хубисхал түргэнөөр боложо байна. Тэрэнэй хүгжэлтын хүсэн хадаа хүн түрэлтэнэй оюун ухаанай ба ажалай агууехэ туйлалтанууд болоно. Соёл ба эрдэм гэгээрэлэй хүгжэлтэдэ ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Энэ тогтошо торошогүй хүгжэлтэһөө уламжалан, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ угаа ехээр нэмэжэл байһаар Тиимэһээ уласхоорондын ажалай хубаарилгые бүри үргэдхэхэ, гүрэнүүдэй хоорондо худалдаа наймаа, экономическа, научно-техническэ ба соёлой холбоо хүгжөөхэ шухала болоно.

Энэ хадаа өөрынгөө хүгжэлтэдэ нилээд ехэ амжалтануудые туйлаһан томо оронуудта илангаяа хамаадана. Би имагтал СССР США хоёр тушаа бэшэ, Европын социалис оронууд, тэрэшэлэн Франци, ФРГ, Итали гэхэ зэргын Баруун Европын оронууд, мүн Япон ба бусад гүрэнүүд тушаа эндэ хэлэнэб.

Мүнөө үе сагай эдэ шэнэ эрилтэнүүд уласхоорондын экономическа харилсаа холбоондо хүсэдөөр ба бодотоор нүлөөлнэ гээшэ гү? Үгы, гэжэ һананаб. Экономическа бодото эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэй ба арга боломжонуудай үгы байһан тухай, экономическа шэнэ бодото байдалһаа манай һанал бодолой гээгдэжэ байһан тухай эндэ хэлэгдэнэ бэшэ. Гол юумэн гэхэдэ, политическэ эрхэ байдал, политическэ харилсаанууд болоно. Эдэнэр манай оронуудай хоорондо алиндаа ашатай туһатай харилсаа холбоо үргэдхэлгэдэ удаан саг соо һаад ушаруулдаг байгаа бшуу.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үеые би һананаб, тэрэниие ехээр сэдьхэлээ хүдэлгэн байжа, һанаандаа оруулнаб. Ушарынь хадаа түрүүшын үдэрһөө эхилэн, Улаан талмай дээрэ болоһон илалтын парад хүрэтэр дайнда ябажа гараабб, түрүүшын үеын урагшагүйдэлгэнүүдээр гашуудадаг, тиихэдэ хүн түрэлтэндэ тохёолдоһон эгээн лэ түбэгтэй, муухай аюултай, — фашизмтай тэмсэлдэ союзнигууд байһан таанадтай хамта бидэнэй туйлаһан манай илалтаар баясадаг байгааб. Совет хүнүүд, магад, американецууд шэнги, энэ илалтые баяр баясхалантайгаар угтаа, дайнай аюул саашадаа хэзээдэшье тохёолдохогүй, бата бэхи эб найрамдалай, уласхоорондын үргэн харилсаа холбооной үе саг тогтохо гэжэ найдадаг байгаа.

Зүгөөр тэрээнэй оронда «хүйтэн дайн» гэдэгэй угаа ута удаан үе болоһон байха юм. Тэрэниие хэн эхилээб, тэрэниие хэн зохёожо, иимэ нэрэ үгөөб гэжэ би эндэ дурдахагүй байнаб.

Харин ёһотойл дайнай үедэ олон хүн хосоржо, хэдэн олон мянган үншэн хэнзэ бүлэнэрэй үлэһэн байгаа һаа, «хүйтэн дайнай» үедэ иимэ хойшолонгой үзэгдөөшьегүй һаань, угаа ехэ уршагтай байгаа. Энэ хадаа арадуудай хоорондохи гэмгүй, ёһотойл һайн харилсаа байгуулха үндэһэн һуурие һуларуулаа. Мүн экономическа, научна ба соёлой холбоо барисаа хүгжөөлгые һаатуулаа.

Энэ үе «хүйтэн дайн» гэжэ нэрлэгдээ. Энэ хадаа угаа хүйтэн үе байһан дээрэһээ, үзэгдөө дуулдаагүй һандаргахы хүсэтэй буу зэбсэг түхеэрхэ ябадалда хүргөө. Хэдэн олон миллион хүниие хюдажа, арадуудай оролдосотой ажалаар олон удаан жэлэй турша соо байгуулагдаһан юумые барагсалан шахуу усадхажа шадаха хүсэтэй ядерна зэбсэг тухай би эндэ хэлэнэб.

«Хүйтэн дайн» һайн үе байгаа гээшэ гү, энэ дайн манай арадуудай, дэлхэйн бүхы арадуудай эрмэлзэлгэнүүдтэ ашатай туһатай байгаа гээшэ гү? — гээд өөртөө, эндэ сугларагшадта бултандань асуудал табихые би хүсэнэб. Энэ асуудалда: үгы, үгы, үшөө дахин үгы! гэжэ би харюусанаб. Таанад бултадаа мүн лэ иимэ харюу үгэхэ ёһотойт гэжэ һананаб (Л. И. Брежневэй эдэ үгэнүүдые сугларагшад удаан альга ташалгаар угтаа).

Экономическа харилсаанууднуудта «хүйтэн дайнай» ямар хойшолонгуудтай байһан тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь саашань хэлээ, политическэ оршон байдалай шахардуу байһан дээрэһээ Советскэ Союз, бусад оронууд харилсаа холбоо үргэнөөр хүгжөөхэ аргагүйдөөд, бэеэ абаад һууха баатай болоһон байгаа. Зүгөөр энэ үеын 10—20 жэл соо үргэлжэлгэ, тэрэниие болзоргүй саг соо үлөөхэ гэһэн удхатай бэшэ гээд тэрэ хэлээ.

Политика ба экономикын талаар хуушанай һанал бодолые орхихоор, хуушарһан һанамжа ба заншалнуудһаа гарахые правительствануудай, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй эдэбхитэйгээр эрмэлзэлгэ, тэдээнһээ гаража шадахаар бэлэн байлга тэдэнэртэ арадуудай сэгнэлтэ үгэхэ, тэдэниие дэмжэхэ гү, али дэмжэхэгүй тухайгаа шиидхэхэ шухала юумэн боложо үгэхэ байна. Теэд энэ хадаа тэдэнэй шухала эрмэлзэлгэнүүдтэ тааруу байна бшуу. Хуушаржа, хойшоо гараһан юумые зоримгойгоор үгы хэжэ, эб найрамдал бэхижүүлхэ, шахардуу шанга байдал һуларуулха, харилсаа холбоо хүгжөөхэ замаар урагшаа дабшаха хэрэгтэй.

Энэ хадаа политикымнай үндэр уг зорилго болоно гэжэ манай парти, правительство харана гээд хүсэд харюусалгатайгаар хэлэжэ шадаха байнаб гэжэ Л. И. Брежнев үргэлжэлүүлэн хэлэбэ. Энэ зорилгыемнай совет арад бүрин дэмжэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, американ арадай хүсэл эрмэлзэлдэ, США-гай Президент Р. Никсондэ, Таанадта, эзэд баяшуулай түлөөлэгшэдтэ талархалтай байһанаа мэдүүлхые хүсэнэб. Имагтал хамтынгаа хүсөөр оршон байдалые һайжаруулха, һайнаар, амгалан тайбанаар ажаһуухада тойбо татадаг бүхы юумэнһээ арюудхажа, ерээдүй тээшээ этигэл найдамтайгаар харан һууха замаар дабшажа шадаха байнабди. Би, минии нүхэд, иимэ һанал бодолтойгоор США-да ерээбди. Үнэн сэдьхэлэй һайн һайхан һанал бодолтойгоор ерээбди.

Һүүлэй жэлдэ СССР-эй, США-гай арадуудай, бусад оронуудай арадуудай аша туһада харюусадаг түүхэтэ шэнэ үе сагай эхи табиһан совет-американ харилсаанда амжагдаһан асари ехэ туйлалтанууд тухайда Л. И. Брежнев тогтон хэлэбэ. Бата бэхи эб найрамдал хангаха, түгшүүрил һуларуулха, харилсаа холбоо тогтоохо энэ замдаа түгэс илалта, туйлалта амжаагүй байнабди гээд тэрэ үргэлжэлүүлбэ. Жэлэй турша соо, мүн энэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ туйлаһан амжалтанууд тухайдаа нигэжэ хэлэжэ болоно: бэрхэ спортсменүүдтэл адли, амисхаалаа һайнаар барижа, энэ шухала замаараа бата найдамтайгаар дабшажа ябанабди. Энэмнай саашанхи дабшалтадаа амжалта туйлахые хараалха үндэһэ һуури олгоно.

Совет, американ хүтэлбэрилэгшэдэй һүүлэй үдэрнүүдтэ хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ политическэ асуудалнуудһаа, тодорхойлон хэлэхэдэ, ядерна дай зайсуулан сараха ба стратегическэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хорооха хэмжээнүүдһээ гадна, хоёр ороной хоорондохи экономическа харилсаа хүгжөөхэ асуудалнууд шухала һуури эзэлһэн байгаа гээд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь хэлэбэ.

— Эгээл ямар компанитай Советскэ Союзай харилсаа холбоо байгуулаа һаань, һайн гээшэб гэжэ Президент Никсонтэй тодорхойгоор хөөрэлдөөгүй аабзаб даа, — гэжэ Л. И. Брежнев хэлээ. — Али алиндань ашатай туһатай харилсаа холбоо тогтоохын, худалдаа наймаа эрхилхын тула шэнэ, үргэн зам нээхэ хүсэлэл оролдолгонуудтань США-гай эзэд баяшуулда ба Советскэ Союзай зохихо албан газарнуудта, эмхи зургаануудта хоёр тала дэмжэлгэ, туһаламжа үзүүлхэ ёһотой гэжэ бидэ үгөөэ бүрин ойлголсоһон байнабди. Эндэ ехэ арга боломжонуудтай байһамнай багашье һэжэг түрүүлнэгүй. СССР США хоёр экономическа хүсэ шадалтай оронууд юм. Бидэ байгаалиин туйлай ехэ баялигуудтайбди. Зарим һалбаринуудта таанад, американецууд, түрүүлжэ ябанат гэжэ бидэ сэхэ руунь мэдэрнэбди. Тиихэдэ нүгөө зарим талаараа бидэ танһаа уридлажа ябанабди. Хэрбээ хүсэлэл оролдолгоёо ниилүүлэн нэгэдүүлжэ, удаан болзорой, 20 жэлэй, холын хараата түсэб табижа, али бүхы асуудалда үргэн далайсатайгаар хандабал, асари ехэ арга боломжонуудай нээгдэһэндэнь этигэн найдаха байнабди.

Бүхы һалбаринуудта иимэ арга боломжонууд бии гэжэ һананаб. Зарим һалбаринуудта бага, нүгөө заримдань ехэ байгаа юм ааб даа. Юрэдөөл, иимэ арга боломжонуудай бии байһаниинь маргаашагүй.

Эдэ арга боломжонуудые бодото дээрэнь гүйсэд бэелүүлхые шиидэнхэйбди гэжэ Л. И. Брежнев үргэлжэлүүлэн хэлэбэ. Ехэ хуралдаан дээрэ, КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ, СССР-эй гадаадын экономическа харилсаанай һалбаридахи байдалые һаяхан хаража үзэхэдөө, бидэ иимэ тобшолол хээбди гээд таанадта хэлэжэ шадаха байнаб: бидэнэй туйлаад байһан юумэн мүнөө манай һанаа амаруулхагүй байна. Эдэ харилсаа эрид үргэдхэхэ тухай асуудал табигдаа һэн. Харилсаануудай үргэн ехэ бэшэ байһанайнь, хуушарһан бодомжонуудайнь түлөө, хүдэлмэридэнь дайралдажа байгаа дутагдалнуудайнь түлөө энэ хэрэг эрхилдэг манай олохон албан зургаануудые эрид шангаар шүүмжэлээ һэмди гэжэ сэхыень хэлэхэ байнаб.

Ажал хэрэгээ шадамар бэрхээр эрхилдэг байһандатнай Америкын хэрэг эрхилдэг хүнүүдые В. И. Ленинэй мэндэ байхаһаа хойшо хүндэлдэгбди, гэбэшье олохон ушарта эрэлхэг зориг, үргэн далайса харуулдаггүй, хуушанай бодомжооро ажаһуудаг американ эзэд баяшуулые шүүмжэлхэ байһанаа эндэ, нюргандатнай бэшэ, харин нюуртатнай сэхэ руунь хэлэхые хүсэнэб.

Нёдондо жэл Москвада абтаһан, мүнөө Вашингтондохи хөөрэлдөөнүүдэй үедэ батадхагдаһан совет-американ харилсаа һайжаруулха, хоёр ороной хоорондохи экономическа холбоо барисаа үргэдхэхэ хараа шэглэлые энэ зал соо сугларһан США-гай хэрэг эрхилдэг элитэ ехэ түлөөлэгшэд, правительствын ажал ябуулагшад бүрин дэмжэхэ аабза гэжэ найдажа байһанаа Л. И. Брежнев саашадаа мэдүүлбэ.

Үшөө нэгэ асуудал тухай хэлэхэ хүсэлэнтэйб гээд тэрэ үргэлжэлүүлбэ. Танай ороной дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаха гээшэ бүтэшэгүй, ая таагүй хэрэг гээд тоолохо байнаб. СССР-эй ба США-гай хоорондохи, мүн бусад бүхы оронуудай хоорондохи харилсаан тухай хэлэхэдээ, арад бүхэн өөһэдын гүрэнтэй, ниитын байгуулалтатай, национальна шэнжэ шанартай, заншалтай, ёһо гуримтай гэжэ хараадаа абаха гээшэ тон шухала гээд һананаб. Эдэ бүгэдэндэ хүндэтэйгөөр хандаха хэрэгтэй.

Тингэбэшье США-да бүхы хүнүүдэй энээние хараада абаха хүсэлэнгүйень анхарһан байнаб. Хамтаараа туйлаһан манай хэрэг бүхэндэ «заһабари» оруулха дуратайшуул бии гэжэ хэлэхэ гэнэб. Хүн бүхэн һанамжаяа хэлэхэ, дурадхалнуудые оруулха, хүсөө һаа, заһабари хэхэ эрхэтэй юм ааб даа. Бүхы ушар хэрэгынь юун бэ гэхэдэ, СССР-эй, США-гай арадуудай аша туһада харюусадаг политикын түлөө бэшэ, харин энээндэ хорo хүргэһэн хэрэгтэ иимэ «заһабаринууд» нүлөөлдэг байна.

Хүнэй һанаа сэдьхэл, тэрэнэй ухаан бодол, бэлиг шадабари барга бүдүүлиг ябадалые иладаг гэһэн ойлгомжодо хододоо этигэдэг байгааб, мүнөөшье этигэнэб гэжэ түгэсхэлдөө хэлэхые хүсэнэб. Харилсаагаа һайжаруулха замаар дабшаха, энээндэ тойбо татажа байһан юумэ зайсуулан усадхаха хэрэгтэй гээд һанаа сэдьхэл, бүтэмжэтэй хандаса, ухаан бодол манай арадуудые ойлгуулна.

Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, нэгэнтэ бэшэ альга ташалгаар үдэшэгдэһэн байгаа.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ХАБАРАЙ ПААР ХАХАЛАЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

1973 оной июниин 15-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	хэгдэһэниинь
Баргажанай	21
Бэшүүрэй	36
Зэдын	60
Яруунын	51
Загарайн	58
Захааминай	75
Кабанскын	50
Хэжэнгын	51
Хурамхаанай	38
Хяагтын	61
Мухар-Шэбэрэй	57
Ахын	—
Прибайкалиин	—
Хойто-Байгалай	—
Сэлэнгын	57
Түнхэнэй	54
Улаан-Үдын	54
Хоринн	74
Республика бүх.	58

АЛДАРТА ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй булад шудхалгын цехэй хүдэлмэришэд республикынгаа алдарта 50 жэлэй ойдо ажалай бэлэгүүдые бэлдэнэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: булад шудхалгын цехэй хүдэлмэришэд. Баруун гарһаа нэгэдэхинь Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Светлана Бузаева нүхэдэйнгөө дунда.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

УЛААН ТУГАА БАТААР БАРИНХАЙБДИ

Түргэнөөр, һайнаар барилга хэжэ, хүдөө ажалшадай эрилтые хангаха гэһэн зорилго манай 697-дохи оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын хүдэлмэришэд урдаа табина. Барилгашаднай мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиһөө, үглөөдэр мүнөөдэрэйхиһөө һайнаар хүдэлхые оролдоно. Мүнөө мастерска участогуудай, бригадануудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Хүдэлмэришэн бүхэн халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ эрхимлэхэ гэжэ эрмэлзэнэ.

Хамаг юумэн хүдөө барилгашанай һанаһан соо болодог бэшэ. Элдэб эсын олон ондоо бэрхэшээлнүүд дайралдадаг. Барилгын материал дуталдаха. Аймагай, колхоз, совхозуудай түбһөө холо хэгдэжэ байгаа барилгада материал абаашаха болоходо, илангаяа олон бэрхэшээлнүүд дайралдадаг.

Манай колонныш барилгашан Алексей Сергеевич Ширшиковые абаад үзэе. Энэ хүмнай уран гартай модошо дархан гэжэ суурхаһаар үнинэй. Олон жэл барилгада хүдэлжэ, дүршэл шадабаритай болоһон юм. Хэдэхэн жэлэй саана тэрэ бригадираар дэбжүүлэгдээ бэлэй. Алексей хүдэлмэришэдтэй үгэсэ ойлголсожо шададаг һэн. Ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулдаг бэлэй.

Барилга хэхэ газартаа эртээнһээ материалаа асараад, хүсэд хүрэхөөр болоходонь лэ ажалаа эхилдэг. Тиигэжэ нэгэшье һаадгүйгөөр хүдэлнэ. Хүдэлмэриин сагые хүсэдөөр хэрэглэжэ шадана. Эдэнэр хоёр бүлэ айлай орохо гэр 36 үдэр соо бариха даабаритай юм аад, 27—28 үдэрэй туршада дүүргэдэг байха юм. Хонидой кошара түсэблэһэн болзорһоо 3—4 үдэрөөр урид дүүргэһэн лэ байдаг.

Алексей Ширшиковэй дүй дүршэлые халан абаха гэжэ барилгашаднай оролдодог. Тэрэнэй участогта барилгашад ерэжэ, ажал хүдэлмэрөө яажа эмхидхэдэгыень харадаг, хөөрэлдэдэг. Энэ түрүү бригадын модошод мүнөө аймагай түб Гусиноозерск хотодо хоёр бүлэ айлай орохо гэр барижа байнхай. Энэ барилгаяа июниин 30-да дүүргэжэ, Буряадай АССР-эй 50 жэлэй түүхэтэ һайндэрые ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэжэ шиидэнхэй.

Минии даадаг бригадын хабсаргагшад А. С. Ширшиковэй бригадые социалис мүрысөөндэ уриһан юм. Иимэ ажалша бэрхэ, түрүү хүдэлмэришэдтэй мүрысэн хүдэлхэнь тон харюусалгатай, хүндэтэйшье. Ажалай түрүүшүүлэй хойно орохогүйн тула бригадымнай гэшүүд хүсэ шадалаа зангидажа ороо бэлэй. Бидэнэр мүнөө недели бүриин дүн согсолоод, А. С. Ширшиковэй бригадынхидай ажал хүдэлмэриин үрэ дүнтэй сасуулжа үзэдэг заншалтайбди.

Манай бригадын хүдэлмэришэд А. С. Ширшиковэй бригадын барилгашадта ороходоо тад ондоо ажал хэнэ. Бидэнэр шэнэ гэрнүүдэй һуури табидаг, трактор, машинануудые заһабарилха мастерскойнууд соо оньһон түхеэрэлгэнүүдые тодходог ажалтайбди. Энэмнай орёо нарин ажал мүн болоно. Бригададамни электро-гагнууршад, слесарьнууд, бетонщигууд хүдэлдэг юм. Бүхы дээрээ арбан хоёр хүн тоологдоно. Эдэнэрые ажалаар, материалаар хангаха гэһэн зорилго минии урда табигдана бшуу.

Манай колоннын барилгашад жэлдээ 20 мянган кубометр цементын, бетоной холисо хэхэ заводой корпус Гусиноозерск хотодо бариһан юм. Бидэнэр мүнөө энэ корпус соо оньһон түхеэрэлгэнүүдые тодхожо байнабди. Цементын холисо худхаха, бункернууд соо хоёр оруулха оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдоо. Хэхэ юумэн үшөөл ехэ байна. Бидэнэр заводой оньһон түхеэрэлгэнүүдые найма һарын туршада тодхожо дүүргэхээр социалис уялга абаһан зомди. Хэлэһэндээ хүрэхые оролдонол гээшэбди.

Бидэнэр хүдэлмэриин олон ондоо мэргэжэл шудалнабди.

Жэшээлхэдэ, бригадымнай электро-гагнууршан Лаврен Викулин бетонщигой, слесариин мэргэжэл шудалаа. Георгий Воробьев, Андрей Княжев гэгшэд хүдэлмэриин хэдэн ондоо мэргэжэлтэй болонхой. Эдэнэр ямаршье ажал тэгшэ һайнаар бүтээжэ шададаг. Энээн дээрэһээ хүдэлмэриин саг хүсэдөөр ашаглагдана. Оньһон түхеэрэлгэ һайн шанартайгаар тодхогдоно. Бидэнэр халаан бүриингөө даабари 15—20 процентээр үлүүлэн дүүргэдэг байнабди. Май һара соо 53 мянган түхэригэй барилга хэхэ юм аад, 61 мянган түхэригэй барилга хэһэн байнабди. Июнь һара соо 62 мянган түхэригэй барилга хэжэ, Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо ажалай бэлэг барихаар зэһэнхэйбди.

Байгша оной нэгэдэхи кварталай дүнгөөр һайн амжалта туйлажа, КПСС-эй Сэлэнгын райкомой дамжуулгын Улаан туг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар абаһан байнабди. Хоёрдохи квартал соо бүри эдэбхитэйгээр ажаллажа, Улаан тугаа алдахагүй гэжэ шиидэнхэйбди.

А. С. Ширшиков манай бригадын абаһан уялгын дүүргэлтые наринаар шалгадаг. Бидэ мүн лэ тэрэнэй бригадын хүдэлмэришэдтэ айлшалдаг, ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэлдэдэг, дүршэл шадабаряа хубаалдадаг болонхойбди. Нигэжэ дундаа нягта барисаатайгаар, бэе бэеэ ойлголсоод мүрысэн хүдэлхэдэ, аша туһань ехэ байдаг.

Манай оньһожоруулагдамал нүүдэл колонныш барилгашадай дунда даабаряа дүүргэдэггүй хүн үгы юм. Бидэнэр жэлһээ жэл бүри ехэ барилга хэнэбди. Хэрбээ үнгэрһэн жэл 2 миллион түхэригэй барилга хээ һаа, энэ жэлдэ 2 миллион 100 мянган түхэригтэ байрын гэрнүүдые, кошара, фермэнүүдые бариха даабаритайбди.

Бидэнэр байгша оной түрүүшын хахад жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойе ажалай бэлэгтэйгээр угтаха байһандаа найданабди.

И. ДРАКУНОВ,
«Бурятцелинстрой» трестын 697-дохи оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын бригадир.

ҮШӨӨ 700 ЦЕНТНЕР

«Георгиевский» совхозой һаалишад болон малшад республикынгаа ойн баярай һайндэрые ажалай бэлэгүүдээр угтахын түлөө сэхэхэн оролдолго гаргаа. Ажахын һаалишад аймаг соогоо түрүүлэн, гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ. Тэдэнэр июниин 3-да хараалһан түсэб даабаряа бодото дээрэнь дүүргэжэ, һарын дүүрэтэр үшөө 700 центнер һү түсэбһөө гадуур бэлэдхэлэй пунктда тушааха гэһэн зорилго урдаа табиба.

Ажалаа һайн мэдэхэ һаалишад совхоздо олон. Түрүү һаалишад А. Корнилова, М. Катина, А. Садовская, Д. Зундуева болон бусад табан һарын туршада үнеэн бүриһөө 800—1.000 килограмм һү һааха, суг хүдэлдэг нүхэд сооһоо онсо шалгарба.

Д. НАЙДАНОВ.
Хори.

ОЙЛГУУЛАМЖЫН ХҮДЭЛМЭРИИН ОНСО ЗЭБСЭГҮҮД

Имагтал коммунизм байгуулгын үедэ, Коммунис партиин сууртал бодолой болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин нөөн доро шэнэ үеын хүн шэнжэ түхэл бүридэдэг бшэ. Эгээл тиимэһээ ойлгууламжын хүдэлмэриин тон шухала арга зэбсэгүүд байһан хэблэл, радио, телевидени, кино гэхэ мэтэнүүд айхабтар ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ КПСС-эй Программадор хэлэгдэнэ.

Энэ тобшололынь КПСС-эй XXIV съезд дээрэ үшөө ехээр онсолон тэмдэглэгдэбэ. «Олониитын дунда ябуулагдадаг ойлгууламжын хүдэлмэриин хүсэтэ зэбсэг байһан газетэ, журналнууд, телевидени, радио, мэдээсэлэй агентствэнүүд [illegible] хүниие хүмүүжүүлгэдэ, мүн сууртал бодолой талаар капитализмые эсэргүү хүшэр ехэ тэмсэлэй айхабтар хүсэтэй арга зэбсэг болоно», — гэжэ партиин XXIV съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай зүгһөө хэгдэһэн тоосоото элидхэл дотор хэлэгдэнэ.

Олониитын дунда ябуулагдадаг ойлгууламжын хүдэлмэриин хамаг арга зэбсэгүүд улам түргөөр хүгжөөгдэжэ байһые бидэнэр харанабди. Имагтал Буряадай республика дотор мүнөө үдэр бүхэндэ хамта дээрээ хоёр зуун мянган хэһэг газетэ хэблэгдэн гарана. Табин жэлэй саана республикадамнай юһэ мянган хэһэг газетэнүүдэй хэблэгдэдэг байгаа һаа, мүнөө жэлдэ гансахан «Правда Бурятии» газетэ зуун дүрбэн мянган хэһэгээр гарана. Тиигэжэ мянган хүн бүхэндэ урдандаа гурбан зуун далан нэг хүртэдэг байһан һаа мүнөө нэгэ мянга 114 хэһэг хэблэлэй зүйлнүүд хүртэнэ. Республикын радио сүүд-хэдээ хоёр программаар дамжуулга хэнэ. Мүнөө Эхэ оронойнмнай ниислэл Москваһаа хэгдэһэн дамжуулга шагнадаггүй нэгэшье һуурин тосхон манай эндэ байхагүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ республика доторнай телевидени нилээд ехээр хүгжөөгдөө. Буряадай хүн зоной 80 процентнь Улаан-Үдэһээ гадна, түбэй телевидени харадаг болонхой.

Хэблэл, радио болон телевидениин хурдан түргөөр хүгжэһэн ушар мүнөөнэй научно-техническэ дэбжэлтын аша үрэ мүн. Хэблэлэй хэрэгые, радио болон телевидениие оньһожоруулһан электронно тоо бодолгын техникые, хэлхеэ холбооной спутнигуудые ашагладаг болоһон дээрэһээ иимэ ехэ дэбжэлтэ туйлагдаа бшуу. Гэр зуурынгаа юрын антенээр дэлхэйн ямаршье орон нютагуудһаа телевизионно дамжуулгануудые баридаг болохо саг дүтэлжэ байна.

Олониитын дунда ябуулагдадаг ойлгууламжын хүдэлмэриин арга зэбсэгүүдэй хүгжэлтэдэ эрдэм техникын дэбжэлтын аша нүлөөн тухай хэлэхэ зуураа, тэдэнэй имагтал техническэ бэшэ, харин ниитын түүхэтэ шэнжые хараада абаха ёһотойбди. Тиигээгүй һаа, ойлгууламжын хүдэлмэриин зэбсэг хэрэгсэлнүүдые научна талаарнь мэдэхын аргагүй.

Олониитын мэдээсэлэй арга зэбсэгүүдэй социальна болон түүхын шэнжые буржуазна номнолшод хазагайруулдаг гээшэ. Мүнөө сагай мэдээсэлэй хэрэгсэлнүүдэй айхабтар ехээр урган дэбжэжэ байһые тэдэнэр тэмдэглэхэ зуураа, энэ талаар хүн бүхэнэй эрилтэ хэрэглэмжые тоодоггүй, тэрэниие социальна эшэ үндэһэнһөөнь таһалан харуулдаг байна. Али бүхы аргаар хэгдэһэн мэдээсэлые имагтал хүн уншаха, шагнаха, хараха ёһотой гээшэ. Гэбэшье баруунай номнолшодой ёһоор болоходоо, хүн гээшэ эдэ мэдээсэлнүүдэй арга зэбсэгүүдэй миил барга баазань боложо үгэнэ ха юм.

Мүнөөнэй түүхын эрхэ байдалда хүн зондоо али бүхы мэдээсэл дамжуулан хүргэдэг техническэ шэнэ арга боломжонуудай ниитын бүхы ажабайдалда һайнаар нүлөөлдэг байһыень мэдээсэлэй арга хэмые саашадань хүгжөөлгэ элитээр харуулна. Гэхэ зуура, мэдээсэлэй арга зэбсэгүүд миил хүнэй дураар бэшэ, харин лэ социальна харилсаануудһаа, ниитын хүгжэлтэһөө эшэ үндэһэтэй юм. Капитализмын бии боложо байһан үедэ имагтал иимэ эрхэ байдалһаа уламжалан газетэ бии болоо. Тэрэ үедэ радио, телевидени байгаагүй. Мүнөө социальна дэбжэлтын боложо байһан үедэ олониитын мэдээсэлэй талаар али бүхы арга зэбсэгүүд — илангаяа радио, телевидени, кино хүгжөөгдэнэ.

Мүнөөнэй сагта дэлхэй дээрэ социальна, экономическа, политическэ болон үзэл суурталай талаар хоёр ондоо байгууламжа дэлхэй дээрэ зэргэ оршоно. Тиимэһээ капитализм, социализмын үедэхи мэдээсэлэй арга зэбсэгүүдэй зорилгын уг удхань мүн лэ хоёр ондоо байха болоно.

Мүнөө сагай капитализм болбол эдэ арга зэбсэгүүдые социалис оронуудта эсэргүү, коммунис болон социальна сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ эсэргүү тэмсэл шангадхахын түлөө хэрэглэнэ гээшэ.

Эрдэм, техникэ угаа ехээр дэбжэнхэй. Тиибэшье буржуазна номнолшод хүн бүхэндэ һэмээхэнээр дүтэлхые, хүн зоной олонхидонь нүлөөлхые, зонхилхы ангинуудай дуран соонь хүнүүдые дахуулхые оролдоно бшуу.

Социалис обществодохи ниитын мэдээсэлэй болон пропагандын зэбсэг тон ондоо зорилгоор хэрэглэгдэнэ. Тэрэ хадаа ажалшан хүнүүдэй эрдэм мэдэсые, гүн сэдьхэлые хүгжөөхэ хэрэгтэ, общественные коммунис ёһоор саашадань дэбжөөхэ хэрэгтэ зорюулагдана. Совет хүнүүдэй мэдэрэл ехэтэй, сууртал бодолоороо болбосоронги байха тума, коммунизм бүри амжалтатайгаар байгуулагдаха ёһотой.

Хэблэл, радио болбол дэлхэйн байдалые политическэ талаарнь хубилгаха хэрэгтэ айхабтар хүсэтэй зэбсэг мүн гээд Владимир Ильич Ленин тоолодог байгаа. 1922 ондо Б. Рейнштейн гэгшэтэй хөөрэлдэхэдөө, радиотелефон тухай тэрэ иигэжэ хэлэһэн юм: «Манай орон дотор утаһагүй радиотелефонно аппарадуудые дэлгэрүүлээ һаа, ажалшан ниитые соёлойнь талаар сэнгүүлхэ арга зэбсэгүүдтэй болохоһоо гадна, соёлой, политическэ, революционно талаар сэгнэшэгүй ехэ удха шанартай хүсэтэ арга зэбсэгтэй болохолди...».

Манай ниитын мэдээсэлэй болон пропагандын арга зэбсэгүүд социалис байгуулгын бүхы шатануудтань ленинскэ генеральна хараа шугамые бэелүүлгэдэ, оронойнгоо экономико болон соёлые хүгжөөлгын, бэхижүүлгын тэмсэлдэ, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ зорюулагдаа, зорюулагданашье.

Хүгжэнги социализмын эрхэ байдалдахи сууртал бодолой хүдэлмэри олониитын мэдээсэлэй болон пропагандын арга зэбсэгүүдые айхабтар ехэ удха шанартай болгоно. Гэхэ зуура, олониитын мэдээсэлэй, пропагандын зэбсэгэй тэдэ ехэ арга боломжонууд үшөөл гүйсэд ашаглагданагүй. Социалис ажабайдал болон зарим бүлэг зоной ухаан мэдэрэлдэ хэр зэргэ мэдээсэлэй хүргэгдэдэг хэмжээн хоёрой хоорондо бага зэргэ алгасал бии. Энээниие усадхахын тула соёлой, сууртал хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха, мэдээсэлэй хүдэлмэриие нарижуулха хэрэгтэй болоно. Ондо ондоо бүлэг зонуудта үлэмжэ анхаралтайгаар хандаха, материальна ажабайдалдахи, мүн улад зоной эрдэм соёлой хэмжээндэхи хубилалтануудые хараада абаха ёһотой.

Хэблэл, радио, телевидени болбол мэдээсэлэй хүдэлмэри эрхилхэ талаар хоорондоо холбоотой бүхэли системэ мүн.

Тиибэшье эдэ арга зэбсэгүүд өөр өөрын онсо шэнжэтэй, өөр өөрын хүгжэлтын хэмжүүртэй, техническэ арга боломжонуудтай байдаг. Мүнөө хэблэлые абаад үзэе. Тэрэ хадаа али олон һонинуудые гүн гүнзэгыгөөр тобшолон согсолхо, тайлбарилха хүсэтэ зэбсэг болоно.

Радио-дамжуулга хадаа боложо байһан һонинуудые тэрэ дарыдань олониитэдэ мэдэжэ болгохо аргатай зэбсэг мүн. Тиихэдэ телевидени гээшэ тэрэ һонинуудые зурагтайгаарнь, боложо байһан юумые тэрэ зангаарнь хүнүүдтэ харуулдаг, тэдэнэй гүн сэдьхэлдэ ехээр нүлөөлдэг айхабтар хүсэтэ мэдээсэлэй арга зэбсэг гээшэ.

Мэдээсэлэй болон пропагандын эдэ зэбсэгүүд хоорондоо нягта харилсаатай байдаг. Социалис обществодохи ниитын мэдээсэлэй нэгэн адли зорилготой органууд байһан хадаа, хүн зонойнгоо социальна талаар тэгшэ болоһон хадань мэдээсэлэй эдэ арга зэбсэгүүд иимэ холбоо харилсаатай байна бшуу.

Нютагуудтахи ниитын мэдээсэлэй арга зэбсэгүүдэй хүдэлмэриие хоорондонь бүри һайнаар зохилдуулан табиха хэрэгтэй. Тэрэнэй эсэстэ ниитын мэдээсэлэй зэбсэг бүхэн улам гүйсэдөөр хэрэглэгдэхэ, нютагай болон түбэй мэдээсэлнүүдэй һудалнууд зүбөөр зохилдуулагдаха, улад зоной ухаан бодолой болбосоролой хэмжээн зүбөөр хараада абтаха ёһотой.

Хэблэл, радио, телевидени гурбанай харилсаа холбооной улам нарижаха бүринь тэдэниие партийна талаарнь бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ хэрэгтэй болоно. Партийна хүтэлбэрилгын ашаар мэдээсэлэй хамаг албан зургаанууд эмхитэйгээр, суурталай талаар үндэр хэмжээтэйгээр, зорилго түгэлдэрөөр хүдэлмэриеэ ябуулха байна бшуу.

Ниитын мэдээсэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэриин эдэ зүйлнүүд шэнэ хүниие хүмүүжүүлгын шухала арга нүхэсэл болоно, тиихэдээ үйлэдбэриин, ниитын, гэр бүлын байдалда, хүн бүхэнэй социальна талаараа дүршэлтэй болоходонь гэхэ гү, али эрдэм мэдэсэтэй, һайн һайхан зан ябадалтай болохо хэрэгтэнь туһалдаг. Соёлой үнэтэ баялигууд, ажабайдалай һайн һайхан жэшээнүүд хэблэл, радио болон телевидениин ашаар олониитын ухаан мэдэрэлдэ хүргэгдэнэ ха юм. Тиихэдээ эдэ зэбсэгүүд хүн бүхэниие олониитын түүхын дүй дүршэлөөр баяжуулна гээшэ.

Хэблэл, радио болон телевидениин хэрэгтэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл бии байһаар. Тэдэнэй хэды зэргээр хүн зондо нүлөөлдэгынь тэрэ дары ойлгогдодоггүй; энэ хадаа гүн сэдьхэлэй хэрэг ха юм. Ниитын мэдээсэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэриин эдэ арга зэбсэгүүдэй хэды зэргээр дэлгэрһые, хэр нүлөөлдэг байһые, хүн зоной зарим хубиин эдэ арга зэбсэгүүдтэ яажа хандадаг байһые шэнжэлхэ шухала.

Мэдээсэлэй эдэ арга зэбсэгүүдэй хүнэй ухаан мэдэрэлдэ зан ябадалда хэр удаа наар нүлөөлдэгые баһал шэнжэлхэ ёһотойбди.

Ниитын мэдээсэлэй арга зэбсэгүүд, тэдэнэй аша үүргэнь гансашье түб зургаануудта бэшэ, мүн нютагуудта, СССР-эй науканудай академиин Сибириин отделениин Буряадай таһагай ниитын эрдэмэй институдта шэнжэлэгдэжэ байнхай. Тиигээд түрүүшын аша үрэнүүд харагдаа: диссертацинууд хамгаалагдана, эрдэм шэнжэлгын зохёолнууд бэшэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта, энэ хэрэг үшөөл хүсэд шэнжэлэгдээгүй байһаар гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Олониитын болон хүн бүхэнэй сэдьхэл мэдэрэлэй ургалтада, тэдэнэй коммунис мэдэрэлэй, социальна байдалай ургалтада, ниитын харилсаануудай хүгжэлтэдэ эдэ мэдээсэлэй арга зэбсэгүүдэй хэр зэргээр нүлөөлдэг байһые шэнжэлэн тайлбарилха шухала. Тиихын тулада социологическа, социально-психологическа, хэлэ бэшэгэй шэнжэлгэнүүдые нэгэн доро хамтадань эрхилхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэй.

Ц. МИТЫПОВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

АНХАРАГТЫ:
ҺОНИРХОЛТОЙ
ДҮЙ ДҮРШЭЛ

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ЦЕХЭЙ АРГА НӨӨСЭНҮҮД

Дүүрэн хүсөөрөө хүдэлжэ байһан столово хүдэлдэг хүнүүдэй, зал соохи столнуудай тооё олошоруулангүй дүрбэ дахин олон хүниие хангажа шадаха гү? Шадаха юм байна. Курскын «Аккумулятор» гэжэ заводой эдеэ хоолой цехэй ажал эмхидхэлгэ тухай мүнөө хөөрэхэмнай.

Часай турша соо дүрбэн зуун хүнэй эдеэлжэ арай шамай үрдидэг заводой столовын гол залынь мүнөө 1.400—1.600 хүнэй багтаамжатай болоо. Хангалга һайжаржа, эдеэ худалдан абаха ээлжээн бага болоо. Хүнүүд мэгдэнгүй, һанаа амар эдеэлээд, һүүлээрнь ажалайнгаа эхилтэр сэбэр агаарта амаржа һууха аргатай болоһон байна.

— «Аккумулятор» заводто шэнэ зал барихые хараалбад, гэжэ столовын директор Ф. Г. Гнеденко хөөрэнэ. — Орон доторой, мүн хилын саанахи түрүү дүй дүршэлтэй танилсаха зорилготойгоор олон хото городуудаар ябажа, тон һонирхолтой шэнэ юумэнүүдые хараабди. Бии байһан столовоёо үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлгэжэ шадаа һаа, капитальна барилга хээгүйшье һаа болохо байна гэжэ һүүлээрнь шиидхэбэбди. Столоводомнай орое, харахат, эдеэлхэт, — гэжэ директор бидэниие уриба.

Үдэрэй 12 час. Зал соо аалин намдуу. Хүнүүдэй олоншье һаа, ээлжээншье үгы. Кассань хаана юм ааб гэжэ хараашалнаб.

— Бидэ үдын эдеэ хоолой абонемент цехүүд соо худалдан тараадагбди, — гэжэ Ф. Г. Гнеденко хөөрэхэ зуураа, үүдэнэй хажууда һууһан шалгагшада хоёр талон үгэбэ.

Эдеэ хоол хубааридан табидаг газарынь өөрөө бэеэ хангалгын юрын линиһээ тад ондоо. Энэ гурбан секциһээ бүридэһэн арба метр ута түмэр түхеэрэлгэ. Ялагар, жэбэрдэггүй буладаар хэгдэһэн гурбан дабхар таг дээрэнь түрүүлэн бэлдэгдэһэн эдеэн ууралтан байна. Мүн эндэнь халбага, һэрээ, хилээмэн бии. Эдеэ хубааридаг линиинь зайн галаар саг үргэлжэ халаагдажа байдаг. Гурба-дурбэн зүйлэй эдеэнһээ бүридэһэн хоёр зуун хүнэй эдеэлхэ хоол линидэ багтана. Кухниһаа эдеэ хубааридаг линитэй зэргэлээд, эдеэ бүридхэдэг лини оршоно. Энэ линидэ хүдэлмэрилэгшэд эдеэ хоол тусхай табюур дээрэ бүридхэн табина.

— Таатай табюур оложо ядаабди, — гэжэ директор хөөрэнэ. — Пластмасса табюур хэрэглэхэ гэһэмнай, ходо халаагдажа байхалаа тэрэмнай бүршышаха байгаа. Алюмини табюур дээрэ эдеэ һайнаар халадаг аад, гар халаадаг таагүй байба. Халуун табюур дээрэ хаанань хүйтэн эдеэ табихабши? Алюмини табюурайнгаа хажуу эрмэгыень халадаггүй пластмассаар хээд, компот, саладта тусхай таг түхеэрээбди.

Столовын эдеэн элдэб янзын байдаг, — үдэр бүри һэлгэгдэдэг. Адли сэнтэй хоёр янзын эдеэн хүдэлмэришэдтэ дурадхагдана.

...Эдеэлжэ дүүргээд, табюуртай амһартаяа транспортёрой лентэ дээрэ абаашажа табихадамнай, амһарта оньһон аргаар угааха газарта тэрэниие мни абаашаба.

Столово арбан хоногой турша соо һэльбэн шэнэдхэгдээ. Эндэ хэрэглэгдэһэн шэнэ түхеэрэлгэнүүд булта завод соо хэгдээ.

Ниитын эдеэ хоол бэлэдхэлгэдэ эндэ ехэ анхарал хандуулагдана. Овощ хадагалха барилга хэгдэнхэй, холодильнигууд түхеэрэгдээ. Столово олзо доходтой байхаһаа гадна, түсэбөөр хараалагдаагүй нэмэри олзо үгэнэ.

Столовын хүдэлмэрилэгшэд, заводой хүдэлмэришэдтэл адли, шэнэ гэртэ байра абаха, профсоюзна путёнкоор санатори ба амаралтын байшангуудта ошохо эрхэтэй.

КПСС-эй Курска горком ниитын эдеэ хоол һайжаруулха асуудалаар семинар «Аккумулятор» заводто үнгэргэбэ. Ниитын бүхы ехэ ехэ предприятинуудай директорнүүд эндэ хабаадалсажа, заводой цехтэ ниитын эдеэ хоол эмхидхэхэ арга нөөсэнүүд бии юм байна гэжэ бодото дээрэнь хаража ойлгобо. «Аккумулятор» заводой дүй дүршэлые хотын бүхы предприятинуудта нэбтэрүүлхэ шиидхэбэри семинар дээрэ абтаа.

А. ХАРИТОНОВСКИЙ,
ТАСС ай корр.

Курск.

ЗОРИЛГОНУУДАА ЗҮБШЭБЭ

Орлик тосхондо аймагай интеллигенциин суглаан болобо. Буряадай АССР-эй 50 жэлэй хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа али зэргэ дүүргэжэ байһан тухай хэлсээн зүбшэбэ.

Юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы жэлэй түлэй уялгануудые дүүргэхэ хэрэгтэ аймагай интеллигенци эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Багшанар, медигүүд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, соёлой хүдэлмэрилэгшэд ажалшадай дунда хүмүүжүүлгын, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Интеллигенциин түлөөлэгшэд хадаа агитатор, политинформатор, лектор болон пропагандистын хүндэтэ уялгануудые дүүргэнэ. Холын гүүртэ, отара болон фермэнүүдээр ябажа, лекцинүүдые уншадаг.

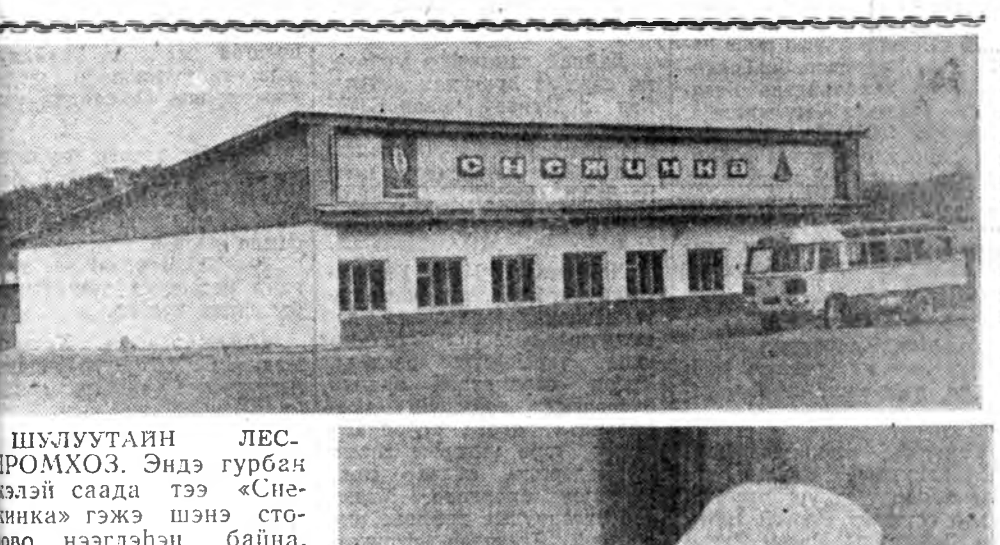
Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойн һайндартэ зорюулагдаһан лекцинүүдые «50 лет Октября», Ленинэй пэрэмжэтэ колхозуудта олоор уншаа.

Мүн культура болон киногой, медпунктын, худалдаа наймаанай, хүдөө ажахын, арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд горитойхон ажал ябуулжа байдаг гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

Үнгэрһэн үбэлэй үедэ соёлой хүдэлмэрилэгшэд аймагай малшадта хэдэн зүжэг табиһан, лекци хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэһэн байна. Тиихэдэ Орлигой дунда һургуулиин багшанар, һурагшад колхозуудаар ябажа наада харуулдаг, лекцинүүдые уншадаг.

Һүүлэй үедэ ажалшадые медицинын талаар хангалга нилээд һайжараа. Аймагай больницын врачнар, хүдэлмэрилэгшэд, хүдөөгэй медпунктнүүдай мэргэжэлтэд фермэ гүүртэнүүдээр ябадаг байна.

В. ГАЛСАНОВ,
аймагай интеллигенциин соведэй түрүүлэгшэ.

ШУЛУУТАЙН ЛЕСПРОМХОЗ. Эндэ гурбан жэлэй саада тээ «Снежинка» гэжэ шэнэ столово нээгдэһэн байна. Энэ столоводо нэгэн доро 60 хүн эдеэ хоол барихаа аргатай юм. Досоонь оройдоо һаруул, таатай зохидхон стол, стулнууд табигдаһан. Эдеэ хоол шанадаг кухни соонь мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүд табигдонхой. 4-дэхи разрядтай ахалагша тогоошон Клара Степановна Бухтеярова коллектив хүтэлбэрилжэ байна.

Леспромхозой Шабар гэжэ модо бэлэдхэдэг пунктда баһа нэгэ шэнэ столово нээгдэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Снежинка» столово; Модо бэлэдхэдэг Шабар гэжэ пунктын шэнэ столовын тогоошон Валентина Васильевна Трофимова.

С. БАЛДУЕВАЙ
фототекст.

Магталда хүртэһэн студентнэр

Бууныын аймагай Нисэнгын колхоздо ажалай практика гараха гэжэ ерэһэн хүдөө ажахын техникумэй агрономическа отделениин студентнэр һайнаар ажаллаа. 211-дэхи бүлэгэй студентнүүд агрономууд газар хахалха, борнойлхо, хүдөө ажахын техникэ заһабарилха гэхэ мэтэ ажал хэхэдээ илангаяа шалгарба. Тэдэнэр хүдөө ажахын 10 машина, гурбан трактор заһабарилһан, 1.384 гектар газар хахалһан, 1.356 гектарта хабарай тарилга хэһэн, 120 га таряалан борнойлһон байха юм.

Энэ бүлэгэй коммунистнар болон комсомолшууд һайнаар ажаллаа. Жэшээлхэдэ, студентнэр И. Варфоломеев, И. Брылёв, И. Дульский, В. Куйдин, И. Черных гэгшэд габшагай ажалаараа нүхэдэйнгөө дундаһаа шалгарба. Техникумэй багша И. В. Гергенов ажалай практика гаргашадые хүтэлбэрилээ.

Нисэнгын совхозой дирекци, партком, рабочком хабарай тарилгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө техникумэй 211-дэхи бүлэгэй студентнэрые Хүндэлэлэй грамотаар шагнаһан, хүн бүхэндэнь дурасхаалай бэлэг барюулһан байна.

М. МЕДОВАЯ.

РОМАНҺАА ХЭҺЭГ

Доржи ЭРДЫНЕЕВ

ХҮЛЭГ ИНСАГААЛНА

Урдань Ошор-Хуа хашалгүйхэн юумэ ногоо зулгаажа байба бшуу. Тэрэ энэ хүлгөөе тоонгүй, бэшэ гүйгөөшэнүүдтэ адли зүрхэеэ хүдэлнэгүй, хомхойгоор, яаруугаар нотоо зулгаана. Мяхалиг бэень шууранхай, арһа яһан хоёр болошоо гэхээр, хабһануудынь гэрдылдэжэ харагдана. Гэдэһэн гэжэ оройдоо үгы, нарихан ута хүлнүүдынь бүхөөр газар тулгана. Шэнгэншэг ута дэлһээ гээнхэй — үнихэн хяргуулаа гээшэ ха. Оодоншог һүүлэйнь һамилзахагүйн түла боогоо, һамбайеньшье уяа, ууса нюргандаа, үрөөһэн даладаа һорьбонуудтай болоһон байба, асаар хадхуулаа, хумуудта холоо янзатай!

— «Барһамни, энэ иихэдээ хаанаһаа гээшэбши? Мэндэ ябана ха юмши даа. Яаһан талаангаар дайралдаба гээшэбиб! — гэжэ Ханда өөртөө һанаад, аман соогоо. — Мэдээ хадаа бишни шамайгаа орхихогүйб... Эндэ гансаараа бэшэш, зоригтой урилдаарай! Мүнгэнэй түлөө шамайе гараарай гэхэ хүнүүд олон, теэд би нэрэ түрышни түлөө зальбархаб, түрүүлжэ ерээрэй! — гэжэ үгэлбэ.

Ханда Ошор-Хуае харахадаа, дүтынгөө нүхэртэй ууляаһан шэнги болошобо. Баярланашье, уярнашье, зүрхэеэ хүдэлнэ. Хуа гүйгөөшэһөө, тэрэнэй ямараар мүнөө гүйһэнһөө Хандын нэрэ хүндын хэрэг, хуби заяанайнь шухала асуудал шиидхэгдэхээ байһан мэтээр үзэгдэнэ. Намсараевые энэ найр дээрэ хаража, тэрэнэй һэшхэлгүйгөөр абадань хандаһанда юм гү, али урданайнгаа эбсэшэгүй хороондо абтаһандаа юм гү, өөрөөшье тэрэнээ мэдэнэгүй, Хуагай гарахын түлөө иигэжэ эрмэлзэнэ.

— Харлаагаа гаргаһаниинь болоо. Бэшэ моридые харахада нэгэниинь ше ногоо зулгаабагүй, — гэжэ шодоогтоо Бата хэлэнэ. — Газарайнгаа тэн үнгэрхэдөөл жолоогоо табяарай. Саашань моринши өөрөө мэдүүжэг.

— Түрүүлээ һаа тусгаар шагналда хүртэхэш! — гэжэ Холхойшье тэрэ хүбүүе урмашуулна. — Мориёо бү гамнаарай, мүнөөл түрүүлхэһэн бэшэ юумэн хэрэггүйбшэбы даа!

Абынгаа эдэ үгэнүүдһээ Ханда урмаа хухарба. Эжынгээ гомдонги байхада, эсэгээ үмөөрхэ һанаатай хэдэн үгэ урдаһаань дуу гарһандаа мүнөө халаглаба. Тиигээд хороо бусалһандаа, Хуа гүйгөөшын шодоогто: «Морнёо гамнаарай!» — гэжэ оогложорхибо.

Абамни юун гэжэ һанаба юм ааб гэжэ тэрэ айбагүй, нютаг дээрээ байһан олон бэрхэ гүйгөөшэнүүдтэй гансаараа тэмсэхээ байһан Ошор-Хуагай түлөө һанаагаа зобошоод байгаа һэн.

...Гүйгөөшэ урдань үзэгдөөгүй муугаар урилдаагаа эхилбэ. Хонхын наярхатай адли һүрэжэ мэдэхэдэнь, шодоогынь гэдэргээ ходоршон алдаад, жолооһоонь татаноо бшуу. Амгайгиа һаг, хүбүүнэй һууриня олотор гүйдэлөө һаатахагүй байгаа. Татуулха агшан соонь морид үрдижэ урдань ороодхёо. Хороо бусалһан Хуа хазаарайнгаа ама химэлэн харайба. Хэлыень дараһан, амииень хааһан энэ түмэрһөөл болоо гээгдээл даа. Анханһаа моридто гартажа, хуурайгаар үрхирһэн тооһондо дарагдажа үзөөгүй юм.

Иигэжэ тэрэ газарайнгаа гурбанай нэгэ хубиие моридой арада гүйбэ. Энэ саг соо халажа үрдибэ, тиигээд халтал даб гээ һаа, бултанайнь урда орошохоор хэбэртэй болоходоо зүрхэ ороно. Энээхэн үедэ шодоогыньшье бахардаагаа гараба ха, һэмээхэн зүүн амыень татаад абаба. Тиихэдэнь Ошор-Хуа бүлэг моридой хажуу тээ гараадхина. Хэды алхам үлүү хэбэшье, харгыгаа хаалгахаа болиходоо гансата түргэдэнэ. Тиихэлээрнь түрүүшын хэдэн морид зэргэ урдань оробод. Тэдэнэй хойноһоо бэшэниинь халба һүрэжэ, Хуа хэдэн тээһээ хашуулба. Иигэжэ тэрэниис эдэ морид бултадаа хамһажа, урдаа оруулхагүйе һанаа ха. Үнэн сэхэ урилдаан бэшэ, харатай, мэхэтэй тэмсэл эхилбэ. Теэд шодоог хүбүүниинь мүн лэ хүйхэр байба. Урдахи гүйгөөшэнүүдэй зүүлжээ халба һүрэхэлөөр Хуагай баруун амыень мэдүүлжэрхибэ. Энээниие ойлгоһон морин залаһан тээшэнь годирходоо тэдэнэй һөөргөө тэхэрижэ үрдеэгүйдэнь үшөө нэгэ хэды моридой урда орошобо. Һүүлээрнь зэргэлээд гүйлдэжэ ябаһан хэдэн гүйгөөшын дундуур зурагас гэн гарахадань, урдань оройдоол гурбан морид үлэбэ. Тэдэнэй дундахи үндэр. Хээрэй шодоог һуга доогуураа хойшоо харахадаа, Ошор-Хуагай дүтэлжэ ябахадань сошожо, морёо шабхуурдажа ороно. Тиигэжэ тэрэ Хээр нилээд холо ябашаба. Ахигдахань хүшэр болоһыень ойлгоходоо Хуашье түргэдэбэ. Тиихэдэнь хажуудахи Алаг зээрдэ Төөнтэй-Хүрин хоёр хуухиралдаһаар, амаараа хөөһэ шэдэн, нюдэнүүдээ үзүүрлэһээр үлэнэд.

Морид энэ үедэ газарайнгаа гурбанай хоёр хубиие гаталаа һэн.

Ошор-Хуае яһала бэрхэхэн хүбүүн унаһан байгаа. Түрүүн газарта унашан алдаһан аад, моринойнгоо нюрган дээрэ үлэһэниинь гайхалтай. Тиибэшье бахардажа, сагаадажа мэгдээгүй, урдань ороһон шодоогуудтай яһала мэхэтэйгээр «эдилдэбэ» ха юм. Мүнөө урдаа гансахан Чисаана-Хээрые харахадаа, жолоогоо һуладхажа, морёо өөрынь дуран соо табяадхина. Теэд гүйгөөшэнь нюдэ балай түргэдэжэ үгэбэгүй. Һүүлшынгээ хүсэ хэдыдэ гаргахаа һайн мэдэнэ хэбэртэй.

Уданшьегүй хүн зоной шууялдаха дуулдадаг болоһоор, тэдэнэй нюурнууд тодо үзэгдэжэ, Ошор-Хуагай һүүлшынгээ шадал гаргадахаһа ерэнэ. Гэнтэ түргэдөөдхихэдэнь шодоог хүбүүниинь дээрэнь хэбтэшоо һэн. Тэрэ нюрган дээрэнь няалдахадаа оройдоо харагдахаа болишоно, мориндошье хүнгэн шэнгеэр үзэгдэбэ. Теэд Хээр гүйгөөшэ ахигдажа үгэбэгүй. Хоёр моридой хоорондо нилээд шанга тэмсэл эхилбэ. Хүнүүдтэ дүтэлһэн хойноо, тиигээд зоной наада захада танил эхэнэрэйнгээ даллан, урдаһаань гүйжэ ябахые гэнтэ харахадаа, Ошор-Хуа бүри хүнгэдэжэ, шадал ороһон мэтээр урагшаа һүрэбэ.

Хуа энээхэн эхэнэрые һайн мэдэхэ юм. Адуушан эзэнэйнь хүбүүнэй ехэ дүтын хүн байгаа. Үнишье энэ эхэнэртэй Ошор-Хуа нүхэсөөлгүйл даа. Жэл тухайл ханилаа. Тиигэбэшье аргагүй дүтөөр һанадаг болоо һэн. Зунай дулаахан һүни гү, али үбэлэй хүйтэншье байг, тэдэниие угтан гүйжэ гарадаг бэлэй. Аймаг ошожо, хүдөөгүүр ябажа удаараад ерэхэдэнь энээхэн илдам харасатай һайхан эхэнэр энэ мүнөө урдаһаань даллан байгшадаа адляар угтадаг бэлэй.

Хаанаһаа энэ танилынь ерэбэб гэнтэ? Ямархан талаангаар энэ хүндэ сагтань дайралдажа, урма баяр түрүүлбэб!

Оройдоол гүйдэлөө һая эхилһэн, заахашье эсээгүй мэтээр тэрэнэй харайхада, Хээр морин сошобо янзатай, нюдэнэйнгөө сагаанаар хялам гээд, хуухиран, сухалдан зэргэшэбэ. Зүрхэеэ тэһэржэл унаа һаа үлэхөөр янзатай. Шодоог хүбүүниинь жолоогоо табяад, ташуураараа шабхадана. Иигэжэ сохюулбашье, хороо ехээр бусалбашье, Хээр морин Ошор-Хуатай удаан тэсэжэ зэргэшэбэгүй, аалихан гээгдэбэ.

Теэд Хуа энэ үедэ тэрэниие илаһанаашье, үгыгөөшье мэдэхээ болишоо һэн. Хүн зоной гайхал, хашхаралдаан, моритой хүнүүдэй зэргэшэн гүлгэлдөөн боложо, юушье мэдэхэ аргагүй хүлгөөндэ абташана. Гэнтэл мэдэхэдэнь, аминиинь хаагдан алдажа, хүлнүүдынь мэдэрэлгүй болошонхой, нюдэниинь харанхалжа байба. Унахагүйе оролдон, хүтэлөөд ябаһан шодоогоо дахан шогшожо, амяа даруулжа захална. Тиигээд нэгэ мэдэхэдэнь, эзэниинь хажуудань харагдажа, ондоо мори унаад, шодоогынь һундалдажа, өөрыень хүтэлөөд дүхэригэй дунда ороходонь, шагналнуудыень барюулба. Хүнүүд олон үгэнүүдые хэлэн амаршалнад. Ошор-Хуа һэргээдхинэ: «Моринной соло» ханхинаба.

...Иигэжэ тэрэ солоёо дуудуулан, абяагүйхэн зогсожо байтараа, гэнтэ мүнөө һая өөрыень гайхажа байһан зоной ондоо тээшээ даб гэхэдэнь, гансаараа үлэшэбэ, тиигээд хэрэгсээгдэхэеэ болиходоо гомдоһон янзатайгаар жолоогоо шэрэн саашалба. Эзэниинь тэрэниие мартажархиһан юм шэнги тэдэ хүнүүдэй дундуур түрисэлдэн, харагдахаяа болишобо бшуу.

Могзон Бата боосооной мүнгэнэй хуби заяанай шиидхэгдэжэ эхилхэдэ гүйжэ ошоһон байгаа.

Тэдэнэй хараһаар байтар, Холхой пулаадта орёолтотой мүнгэнһөө Ошор-Хуада табиһан хэдэн хүнүүдэй хубитые үгэбэ. Батада нэгэ адха шар буунсануудые барюулаад, өөрөө Намсараевай алтан бэһэлигые зүүгээдхинэ. Тиигээд мүнгэтэй пулаадаа һөөргэнь уяжа эхилхэдэнь зон гайхалсажа захалба.

— Барилгада үгэхэ гэлсээн болоо һэмнай...

— Иигэхэдээ мэлзэхэ һанаба гээшэ гү?

— Өөрынгөө хубитые үлөөгөөд тушааха юм бэзэ даа!

Нэгэн эжэлжэ ядаад сэхэ асууба:

— Холхой, энэ иигэхэдээ...

Холхой тэрэнэй урдаһаа хүлзэхэ мүртөө хүйтөөр:

— Би тиигэжэ боосолдоогүйб, тэнэг хүн бэшэб! Харин тэрээ тэрэ Намсараевай һайрхаха, бараг хүн болохо һанаатай байһаниинь бүтэбэгүй хэбэртэй. Тэрэнһээл нэхэгты. Шүүгээгүй юумыень би яахабиб! — гэжэрхёод, баяртайханаар шүүбэриеэ үбэртэлхэдэнь:

— Зүб!.. Зүб лэ абаа... Шүүһэн лэ мүнгэниинь! — гэжэ хэдэн хүн хүхилдэбэ.

— Һэшхэлгүйгөө харуулба! Иигээд лэ дүүрэһэн хүн болоо юм байна. Һаһаараа зон нүхэдтэй болохогүй. Хүдалаар хэлээ!

— Хара амяа хараа!

— Зөөриин шунахайда диилдээ!

— Зоноо тообогүй!

Эдэ хөөрэлдөөн теэд Холхойн сэдьхэлые заахашье хүдэлгэбэгүй. Бататаяа нилээд эсэнхэйнүүд юумэд, ехэл баяртай тамхилхаяа һууба. Тойроод боложо байһан шууян тэдэнэй ухаанайшье оёорто ороногүй. Хоёр нүхэд шүүбэридэжэ хүхишэнхэй.

Харин Ханда абынгаа аашаһаа зондо харагдахаяа эшэбэ. Аргатай һаа газар дорол ороо һэн. Тиибэшье Ошор-Хуагай холодон, хойто нугын моридоор ниилэхые һэмээхэн хүлеэнэ. Тиигээд тэрэнэй булагта хүрэжэ уһалаад, ногоо зулгаажа эхилхэлээр өөрынгөө унажа ерэһэн мориндо ошобо. Шүдэрынь абажа мордохо мүртөө Ошор-Хуагай жолооень шүүрэжэ хүтэлөөд, Шилсанын урдуур зүүлжээ, Худанай шугые шэглээд гүйлгэжэрхинэ.

Моритой зон олон, наадан зугаа түлэг дундаа байжа, хэншье Хандада анхаралаа табибагүй.

Ханда голой урда бэедэ гарахадаа, Хёлгын дабаае шэглээд, харгышье гэхэ юумэгүй, сэхэ урагшаа хатаргаба. Тиигэжэ үүр хираалха үеэр Хёлго хүрөө һэн. Нара гаратар тэндэ моридоо таталуулха гэжэ бодоод, хара хүлһэеэ гараһан, эсэшэһэн Ошор-Хуае ойр зуура эдеэлүүлбэ, ногоо зулгаажа, бэеынь хярмаба. Һүүлээрнь Үлэнгэ, Ага нютагууд тээшэ харуулаад, хазаарыень абажархиба.

— Хуа!.. Гүй түргэн! Нютагаа ошо, һайн хүрөөрэй. Харидашье ябахадаа нэрээ хухараагүйш, суута һайхамни, морин эрдэнимни! — гээд, хушууень эльбэхэ мүртөө, уусыень альгадан, үргөөбэ.

Үбэлһөө хойшо хазаар абхуулаагүй гүйгөөшэ түрүүн үнэншэжэ ядаһан шэнги зогсожо байба. Тиигээд лаб һүла болоһоноо мэдэхэдээ саашаа даб гэнэ. Бүри холохон ошоһон хойноо һөөргөө хаража, мориндоо мордоод байһан Хандада үүрһэбэ. Һүүлээрнь харгыһаа гараад, ябадалаа түргэдхэбэ.

Һүни орой Хандын гэртээ ерэхэдэнь, аба Бата хоёрынь аргагүй хүхюу юумэд хөөрэлдэжэ һуубад. Тэдэ алдагдаһан гүйгөөшэ тухайгаа оройдоо хэлсэбэгүй, шүүбэриеэ хөөрэлдэнэ, зониие мэхэлһэндээ бэеэ магтанад...

(Түгэсхэл. Эхиниинь июниин 21-нэй номерто)

РЕПОРТАЖ

„НОМ—ЭРДЭМ УХААНАЙ БУЛАГ“

МАНАЙ ЭХЭ орон дотор уншагшад ехэ олон. Библиотекэнүүдэй уншагшадай тоо аяар 180 миллион болоно бшуу. Долоон наһатайшуулһаа эхилээд, дала ная гараһан хүнүүд хүрэтэрөө ном уншана, эрдэм бэлигээ дээшэлүүлнэ. Хоёр хахад миллион тухай гаршаг нэрэнүүдтэй ном, брошюранууд дүшэн миллиард хэһэгтэйгээр Совет засагай жэлнүүдтэ манай орон дотор хэблэгдэн гаргагдаа гэжэ уншахада, омогорхомоор, баясамаар байна. Үнэхөөрөөшье, ном уншадаггүй, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлдэггүй хүниие манай орон дотор олохонь бэрхэтэй хаш.

...Һаяхан, үнгэрэгшэ амаралтын үдэр, Улаан-Үдэ хотымнай Революциин талмай дээрэ болоһон номой һайндэр хадаа хүн зоноймнай ном һударта ехэ дуратайе, олоор уншадаг, эрдэм, техникын туйлалтануудаар, уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүдээр һонирходог байһые тодоор харуулба. Буряадай Уран зохёолшодой холбооной, республикын «Книготоргын» үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн Номой энэ һайндэртэ хүнүүд, уншагшад номдо дуратайшуул олоороо сугларба. Энэ һайндэр хадаа Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулагдана.

...Революциин талмай. «Туяа» гэжэ номой һайндэртэ Улаан-Үдэ хотын номой бүхы магазинууд хабаадалсахаяа ерээ. Дүрбэлжэлүүлэн табиһан ута столнууд дээгүүр элдэб олон ном табятай.

— Евгений Евтушенкын шэнэ ном абаха гээ һэм. Эндэ худалдана гээшэ гү?

— К. Черемисовэй шэнэ словарь эндэ бии гү?

— «Совет Буряад орон» гэһэн альбом худалдажа абаа һаа, ехэл һайн бэлэй.

— Ксения Некрасовагай шүлэгүүдэй шэнэ ном харана гүт?

Иимэ асуудалнууд дээрэ дээрэһээнь бууна.

Республикын «Книготоргын» директор Самбу Аюрсрович Норбоев энэ һайндэрые нээжэ, хүнэй ажабайдалда ном һудар гээшын ехэ удха шанартай байдаг, эрдэм ухаанай ёһотойл булаг байһан тухай онсолон тэмдэглэбэ.

Удаань Буряадай Уран зохёолшодой холбооной правлениин харюусалгата секретарь Исай Калистратович Калашников үгэ хэлэжэ, энэ һайндэрэй жэл бүри үнгэргэгдэдэг, заншалта болохо тухай баяртайгаар мэдүүлбэ.

Зүб даа. Ном тараалга, худалдалга гээшэ ехэ удха шанартай. «Манай ороной арад зон айхабтар ехээр ном һудараар һонирхоно, — гэжэ КПСС-эй XXIV съезд дээрэ Л. И. Брежнев хэлэһэн юм. — Совет арад дэлхэй дээрэ эгээл ехээр ном уншадаг гэжэ тоологдоно». Һанаад үзыт. Манайшье республика дотор ном худалдалга жэл бүри үргэдэжэ байна. Хэрбээ 1970 ондо нэгэ хүндэ дундаар 2 түхэриг 61 мүнгэнэй ном худалдагдаһан һаа, харин 1972 ондо 3 түхэригэй ном худалдагдаа. Мүнөө үедэ Буркоопсоюз нэгэдэлэй 65 магазин хүдөө нютагуудай ажалшадта ном худалдана. Энээнһээ гадна ном худалдаха нэгэдэлэй 33 магазин хүдэлнэ.

Хэды тиибэшье һаань, номой базаар, һайндэрнүүдые эмхидхэхэ гээшэмнай ехэ шухала байна бшуу.

...Улаан-Үдэ хотын Революциин талмай дээрэ Номой һайндэр үргэлжэлһөөр. Республикымнай уран зохёолшод Ц-Д. Дондокова, Ц. Жимбиев, О. Серова, В. Петонов, М. Самбуев, журналистнууд Д. Хван, Э. Уланов, кинорежиссёр А. Дашиев болон бусад үгэ хэлэжэ, уншагшадые энэ һайндэрөөр амаршалаад, өөһэдынгөө зохёолнуудые уншаһан байна.

Һүүлдэнь уран зохёолшод уншагшадта дурасхаал болгон, өөһэдынгөө номууд дээрэ гарнуудаа табижа үгөө.

«Книготоргын» директор С. А. Норбоев Номой һайндэрэй үглөөдэрынь иигэжэ мэдээсэбэ:

— Номой иимэ һайндэрнүүдые гансашье Улаан-Үдэ хотодо бэшэ, хүдөө нютагуудта ходо үнгэргэжэ байха түсэбтэйбди. Тиихэдэ эдэ ном худалдалга дээрэ республикымнай уран зохёолшод ходо хабаадалсажа, өөһэдынгөө зохёохы ажалай түсэб тухай хөөрэжэ, шэнэ шүлэгүүдээ уншадаг байгаа һаань, бүри һайн бэлэй. Энэ үнгэрһэн һайндэр дээрэ манай наймаалагшад таба мянган түхэригэй ном худалдаа. Энэ муу бэшэ. Саашадаа иимэ ехэ һайндэрнүүдые ходо үнгэргэжэ байхабди.

...Иигэжэ Улаан-Үдэдэ номой һайндэр эмхитэйгээр үнгэрбэ. Энэ һайндэр хадаа хүн зоноймнай жэлһээ жэл бүхэндэ һургуулитай, улам ехэ эрдэмтэй боложо байһые эли тодоор харуулаа.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Поэтессэ Ц-Д. Дондокова шүлэгөө уншажа байна. 2. Номой худалдаан дээрэ. 3. Уран зохёолшо И. Калашников гараа табина.

М. СУТУРИНАП фото.

ТЕЛЕГРАММА

Сергей Дугарович телеграмма абаба. «Айлшаар ерэхэм. Угтагты. Иван» гэжэ тэндэ бэшэгдэнхэй. Энэ телеграмма абаад, Сергей Дугарович үни удаан харалсаагүй ахатаяа уулзажа, сэдьхэлээ ханатараа хөөрэлдэхэ болоһондоо баярлаба. Мүн тэрэ үнгэрһэн саг эли тодоор һанагдаадхиба.

1940 ондо Финлянди дайгаар оробо гэһэн мэдээн Сергейн ажаллажа байгаа Аха нютагта хүрөө һэн. Дайн алалсаан. Дайн хэндэшье һайн юумэ асараагүй юм...

Залуухан Сергей Батаров Финскэ фронт мордоо һэн. Харгыдаа заахан забһар оложо, ахындаа орожо гараха гэжэ шиидэбэ. Түрэл ахатаяа хахасангүй, юрөөлыень шагнангүй яажа ябалтайб. Мүнөө ахань эсэгэдэнь адли ха юм. Сергейн аха багша хүн. Яһала ехэ юумэ мэдэхэ, сэсэн хүн гэжэ хүбүүн ахаяа айхабтар хүндэлдэг байгаа.

Дайнда ошожо ябахадаа ахатаяа уулзажа, нэгэ үдэшэ дүүрэн хөөрэлдөө һэн. Хахасалган дээрээ ахань: дайнда ошоходоо нааданда ошоно бэшэш. Эхэ һайхан дайдаяа хамгаалхаяа ошонош. Эрэлхэг зоригтойгоор дайсанаа сохижо, эсэгынгээ нэрэ нэрлүүлжэ ябыш даа, — гэжэ Иван Сергей дүү хүбүүндээ захиһан юм. Эсэгын түлөө эсэгэ болоһон ахынгаа үгэнүүдые Сергей бүхөөр хадуун ябаа. «Эхэ һайхан ороноо хамгаалха» гэжэ тэрэ батаар шиидэнхэй. Үгытэй, ходол үлэн хооһон ябадаг Сергей ба тэрэнэй аха Иванда зол жаргал асарһан орон дэлхэйдэнь дайсан добтолжо, амгалан ажалда һаалта ушаруулба. «Хорото дайсаниие үй сохихол байхабди» гэжэ залуу сэрэгшэ бодомжолно.

Дайсан яһала бэхижүүлгэнүүдые түхеэрһэн, манай сэрэгшэдэй урагшаа дабхиха аргагүй. Һайн бэхижүүлгын саана хэбтэһэн пулемётчигууд манайхиниие үндылгэнэгүй. Эгээл энэ үедэ Сергейе командирынь дуудаба.

— Нүхэр Батаров, дайсанай пулемётчигые үгы хэхэ. Танда даалгагдана.

— Ойлгоноб. Дүүргэхыемни зүбшөөгыт!

— Дүүргэгты!

Иимэ захиралта абаһан сержант Батаров дайсанда харагдангүй, гүнзэгы саһан соогуур мүлхижэ оробо. Урагшаа нэтэрүүгээр мүлхижэ ороһон сэрэгшые дайсад обёоржо, туулган мүндэр урда хойнонь шабажа оробо. Сергей хэды соо хүдэлэнгүй хэбтэнэ. Тэрэнэй хүдэлхэгүйдэнь дайсад алуулаа гэжэ һанаа ха. Буудахаа болёодхибо. Тэрэ һамбаандань Батаров урагшаа мүлхишэбэ. Дайсанай ДОТ ойртобо. Баһал дайсад сэрэгшые обёоржо, пулемёт таршаганажа эхилбэ. Батаров дүтэлшэһэн байба. Галаар соробхилон байгаа пулемёдой аман тээшэ хэдэн граната шэдэжэрхибэ.

Дайсанай пулемёт замхашаба. Манай сэрэгшэд «ура» хашхаралдан урагшаа добтолжо, дайсаниие эзэлһэн газарһаань үлдөө һэн.

Сэрэгэй командованиин даабаринуудые баатар зоригтойгоор дүүргэһэнэйнь түлөө сержант Сергей Батаров Дайшалхы Улаан Тугай орденоор шагнагдаба. Хүндэтэ шагналыень дивизиин командир, генерал бүхы сэрэгшэдэй урда барюулба.

— Советскэ Союзда алба хэнэб! — гэжэ Сергей тоб байтар харюусаа һэн.

Гүрэн түрын дээдэ шагналтай Сергей хүбүүн дайнһаа бусажа ерээ һэн. Гэдэргээ бусахадаа ахатаяа уулзажа, захиһан захяаень дүүргээб, эсэгынгээ нэрэ хухалаагүйб» гэжэ ахадаа мэдээсэхэ гэһэниинь Иван баһал сэрэгтэ татагдаһан байба. Тиигээд лэ уулзажа шадангүй Аха нютагаа ябаа бэлэй.

Иван Сергей хоёрой хахасалган удаан үргэлжэлөө. Энээндэ шалтаг байна.

Сергей сэрэгһээ гэртээ ерээд, амгалан ажалдаа бүхы хүсэ шадалаа элсүүлбэ. Теэд удаан ажаллаагүй.

1941 оной зунай нэгэ үдэр. Совет ороной бүхы булан тохойнуудаар амгалан ажал бусална. Аха нютагай газар дээрэ сарюун ажалай дуун сууряатана. Буряад эмээлэй бүүргэдэл шобхо оройнуудтай хада уланууд, наранай элшын нэбтэрэн орохогүйгөөр бүхөөр барисалдашаһан үдхэн зэрлиг ой тайга энэ дуунһаа нойрһоо һэринэ.

Теэд үдэшэлэн, бүрэнхы болохо тээшэ, тэнгэри ба руун хаяаһаа ехэ түүдэгэй галзуу дүлэнэй хэлэндэ орёогдоһондол улайжа эхилбэ. Харанхы болоходо, тэнгэриин улаан бүри үргэдэжэ, түймэрэй соробхилһон хэлэндэ абтажа байһан таладал үзэгдэнэ.

Уданшьегүй «дайн» гэһэн үгэ нютагай зоной шэхые сорьёжо, урданайхи хүхюун амагалан байдал гансата хубилжа, хүн зоной бодолгото, шэмэрүүн болоодхёо. Эрэшүүл булта дайсантай тэмсэхээр түхеэржэ, хааца яанаһаа клубай дэргэдэ сугларанхай.

Хахасалган. Юрөөл үгэнүүд. Бүри сошожо ябаа үбгэд, хүгшэдшье «дайсанаа даража, даагаа һүүлдэжэ ерыт даа» гэжэ хүбүүдээ юрөөнэд. Хэды соо дүтынгөө хүнүүдээр хахасажа байһанаа хэн яажа мэдэхэб? Хэншье мэдэнэгүй. Магад... Дайн гээшэ наадан бэшэл.

Дайнай үнэр турошаһан Сергей Батаров баһал бултантай хамта фронт мордоо бэлэй. Добтолһон дайсан зэрлиг. Хүсэтэй. Тэрээнтэй унан тэмсэхэ. Ами наһанай хэрэг. Хатуу зориг, бүргэд зүрхэн хэрэгтэй. Совет сэрэгшэ бүхэн иигэжэ бодомжолон ябаа.

Дайнай эхилхэһээ урдахана сэрэгэй һургуули дүүргэһэн лейтенант Иван Батаровшье, финскэ дайнда хабаадалсажа, Дайшалхы Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан Сергей Батаровшье энээниие һайн ойлгожо ябанад.

Лейтенант Иван Батаровай бүлэг сэрэгшэд шанга тулалдаанда хабаадалсажа, немецүүдые нэгэ үндэрһөө намнаад, тэрэнииень эзэлбэд. Үсөөн сэрэгшэдэй эршэтэ добтолгые тэсэнгүй сухариһандаа дайсад хороо бусалжа, тэрэ үндэрые заатагүй гэдэргэнь абаха гэжэ үхэтэрөө оролдоно. Хэдэн добтолгонуудые хэбэшье, шадабагүй. Ядахадаа фашистнар танкнуудые хаяба.

ДҮЛЭТЭ ЖЭЛНҮҮДЭЙ БААТАРНУУД

Дайсанай «тигрнүүд» нэтэрүүгээр добтолжо оробо. Гүйдэл дундаа үхэр буунуудаараа буудана. Танкнуудай хойноһоо автоматчигууд үгтэзэгэшэн гүйлдэнэ.

— Дайсанай добтолгые сохихоор бэлэн бологты! — гэһэн захиралта ахалагша лейтенант Батаров үгэнэ. — Гранатануудаа бэлэдхэхэ! Бү тэбдэгты, ойро ерэг! «Буудагты!» гэһэн захиралтаар буудаха!

Мүнөө арга бэшэ үндэрые гэдэргэнь буляан абахабди гэжэ дайсад найдана ха. «Үгы даа, Абахагүйт. Илахагүйт!» гэжэ совет сэрэгшэд шэбшэнэ. Һайнаар угтахаар бэлэн. Немецүүд хаана, хэнэй газар дээрэ ябаһанаа, хэнтэй дайлалдажа байһанаа мартаа. Мүнөө эдэ золигуудта һануулаадхихабди гэжэ шэбшэхэ зуураа «буудагты!» гэһэн захиралта Иван үгэбэ. Буугай дуунай орондо гранатануудай тэһэрээн нэершэбэ. Хоёр танк шатаадхиба. Тиигэбэшье, фашистнар урагшаа тэгүүлнэ. Нэгэ танк командирай байһан зүг тээшэ сэхэ мүлхинэ. Бүри дүтэ ерэнхэй. Иван Дугарович хэдэн уялаа гранатануудые абаадхиба. Энээниие фашист обёороо хаш. Тиин зог татаба. Энэ үедэ Иванай шэдэһэн граната танкын доро тэһэржэ, гэнжэнь бутаржа, «тигр» байра дээрээ эрьелдэшэбэ. Үдхэн хара утаан тэрэнһээ бааяна. Танк соохи немецүүдшье гаража ошоогүй, тэндээ хосороо. Энэ добтолгодо дайсан долоон танкнуудаа шатаалгажа, олон сэрэгшэдээ алуулаа.

Манай сэрэгшэдтэ туһаламжа саг соогоо ерэбэ. Аха дүү Иван Сергей хоёр дайнай шэмэрүүн жэлнүүдтэ эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэһэн юм. Эсэгынгээ нэрэ нэрлүүлжэ, илалтатайгаар гэр гэртээ бусаа бэлэй. Дайнһаа ерэһээр тэдэнэр амгалан ажалдаа оробод. Сергей барилгашан. Бүхы наһан соогоо энэ ажалда. Тэрэнэй гараар хэдэн олон гэрнүүд барigдааб. Тоолошогүй.

Харин Иван багшынгаа ажалда.

Һаруул класс. Хэшээл болоно байна. Хорёод бишыхан хүүгэд багшынгаа урдаһаа шэртэнхэй. Бодолгото болонхойнууд. Иван Дугарович дайшалхы орден, медальнуудаа зүүнхэй алдар солын хэшээл үнгэргэнэ. Тэрэ үнгэрһэн дайн тухай, сэрэгшэ нүхэд тухайгаа хөөрэнэ. Багшынгаа хөөрэһэн зүйлнүүдые үхибүүдтэ хоёр нюдөөрөө хаража байһандал үзэгдэнэ.

— Дайн гээшэ хэндэшье хэрэггүй юм. Дайгүй байхын түлөө бултадаа тэмсэхэ ёһотойбди, үхибүүд — гэжэ багша хэлэбэ.

— Тэмсэхэбди! — гэжэ эдир багашуул тангариглан багшадаа хэлэнэ.

«Айлшалхамни. Угтагты, Иван». Сергей Дугарович телеграммаяа бариһан зандаа һууна.

— Одоол уулзахамнай, ахамни! Угтахаб. Түргэн ерыш! —гээд Сергей бодожо, таһалга руугаа оробо.

Вл. ГАЛСАНОВ.

Аха.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Совет-американ хамтын коммюникэ. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд. «Үбһэ хуряалгада бэлэдхэхэ» — түрүү бэшэг.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Барилгын талмайн арьбалалта» — С. Ошоровой статья. «Правда Бурятии» газетын хэһэн шалгалта. Түрэл орондомнай.

Гурбадахи хуудаһанда. Совет-американ хамтын коммюникэ. (түгэсхэл). Улас хоорондын шэнжэлэл. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Дахин уулзатараа баяртай!» — Е. Альтманай статья «Хуули бусаар агналгые огто хорихо». Спорт.

ЭКВАТОРҺАА МҮЛЬҺЭТЭ ДАЛАЙ ХҮРЭҺЭН МЭТЭ

— Һү-үү, Сережа харыш, ямар жаахан һармагшад бэ? Һамар сэмэхэдээ, конфетэ эдихэдээ шадамарханууд лэ. Мороженноео үгэбэлнай эдихэ ха гү?—гэлдэн арбаад наһанай хоёр хүбүүд ехэшүүлэй хоорондуур урагшаа зүдхэнэ.

Эдэ үхибүүдэй һонирхохоншье гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, кинодо, телевизорэй сэнхир экранда харуулагдадаг гү, али номой хуудаһануудта зурагдаһан элдэб янзын ан, шубуудтай бодото дээрэнь уулзаха гээшэ юунһээшье үлүү бшуу. Хэдыдэхи үдэрөө Улаан-Үдэ хотодомнай айлшалжа байһан Москвагай нүүдэл нэгэдэхи зооциркдэ гансашье үхибүүдэй бэшэ, мүн наһатайшуулайшье һонирхон хараха янза бүриин ан, гүрөөлнүүд, хонгёо һайхан дуутай, һолонготомо үдэтэй шубууд олон юм. Жэшээлбэл, Японоо ажамидардаг тон жаахан хара хүрин, улаабтар үнгэтэй тахяанууд, Ази, Африка болон Европын тала дайдаар ой тайгаар байрладаг хара боро зүһэтэй, ялабхима хурса нюдэтэй мяхаша шубууд, Хойто Америкын янза бүриин үнгэ зүһэтэй попугайнууд, Африка, Энэдхэгтэ үдэдэг һармагшадые эндэ ерэгшэд ехэтэ һонирхон харана.

— Зооциркдэмнай дэлхэйн зүг бүхэнһөө асарагдаһан амитад бии. Танай нютагай болохо хара хүрин баабгай, хүхэ шоно, мүн халуун ороной 10 наһатай заан, арсалан, эрээн гүрөөһэн, леопард болон мүльһэтэ далайн эрьеһээ асарагдаһан сагаан баабгайе ехэ багагүй һонирхон харана. Манай цирк Хабаровск хотоһоо бусаха замдаа эндэтнай тогтоо гээшэ. Улаан-Үдэһөө бусахадаа Эрхүү, Красноярск хотонуудаар айлшалаад, Фрунзе городто үбэлжэхөөр ошохобди,—гэжэ энэ зооциркын директор Борис Георгиевич Поскакухин хөөрэнэ.

Зооциркдэ хүн зон үдэр бүхэндэ таһалгарлагүй субажал байна. Эндэ орогшод абаһаар лэ заанай ойро ошожо конфетэ пряник үгэнэ, эрхэлүүлнэ. Удаань түмэр клеткэнүүд соо хаалгатай шубуу, ангуудые, һармагшан гэхэ мэтые түрисэлдэн байжа хараха юм. Зооциркын ан шубуудтай танилсаһан үхибүүд, ехэшүүлшье гаража ошоходоо экваторһаа мүльһэтэ далай хүрэтэрхи оронуудай ой тайгаар аяншалжа, элдэб янзын ан гүрөөлтэй, шубуудтай ушарһан мэтэ сэдьхэлээ ханаһан шэнги байгаа бэлэй.

В. ЖИГЖИТОВ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
«Орбита» харуулна:

15.05 — һүүлэй һонин. 15.15 — үнгэтэ телевидени. «Дактари» — США-гай телевизионно уран һайханай фильм (10-дахи сери). «Пантера». 16.15 — «Шатараар зононууд хоорондын мүрысөөн». 16.30 — «Время» — мэдээсэлэй программа. Нүхэр Л. И. Брежневэй Франци ошоод байһан тухай. 20.00 — «Түүдэг» гэжэ һурагшадта зорюулагдаһан тележурнал (буряадаар). 20.30 — телепанорама. 20.50 — «Факел» — залуушуулда зорюулагдаһан дамжуулга. 23.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. Нүхэр Л. И. Брежневэй Франци ошоод байһан тухай.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
Улаан-Үдэ харуулна:

21.35 — «Впереди день» — уран һайханай фильм. 23.05 — концерт.

«СПОРТЛОТОГОЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

«Спортлотогой июниин 20-до Хабаровск хотодо үнгэргэгдэһэн 17-дохи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо. Хэншье зургаан номер таагаагүй. Табан номер тааһан золтойшуулда— 3.246 түхэриг, дүрбэн номер таагшадта— 63 түхэриг, гурбан номер таагшадта 3 түхэриг түлэгдэхэ.

17-дохи тиражай түлбэри июлиин 1-һээ 30 болотор түлэгдэхэ юм.

«Спортлотогой» удаадахи тираж июниин 30-да Шэтэ хотодо үнгэргэгдэхэ.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА
телефон·телеграф·радио

БЕРЛИН

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ПРОГРАММА БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

ТАСС

Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй болохоёо байгаа бүхэдэлхэйн конгресс хадаа КПСС-эй XXIV съезд дээрэ аоталан программа бэелүүлхын тула уласхоорондын оршом соо һайн хубилалтануудые хэлгын шухала эрхэ нүхэсэл болоно гээд Германиин Национально - демократическа парти (ГДР) тоолоно гэжэ НДПГ-гэй түрүүлэгшэ Генрих Хоман ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.

Вьетнамдахи дай болюулга, Советскэ Союзтай, ПНР-тэй ба ГДР-тэй, ФРГ-гэй хэһэн договорнууд, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар июлиин 3-да нээгдэхэ ниитэевропын зүблөөн — эдэ бүгэдэ эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн нэгэдүүлхэ уряатай бүхэдэлхэйн конгресс зарлаха таарамжатай эрхэ байдал байгуулна гээд Г. Хоман тэмдэглээ.

Европодо эб найрамдал хангаха, аюулгүй байдал тогтоохо хэрэгтэ ГДР-эй үүргэ ехэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев албанай хэрэгээр һаяхан манайда ерэхэдээ тэмдэглээ һэн гээд Г. Хоман үргэлжэлүүлбэ. Энэ хадаа нэн түрүүн манай социалис гүрэнүүдэй нэгэдэлэй үрэ дүн, Советскэ Союзтай аха дүүгэй харилсаа холбоотой байһанаймнай үрэ дүн болоно гэжэ бидэ мэдэнэбди. Энэ нэгэдэл ба харилсаа холбоо бэхижүүлхэ гээшэ НДПГ-гэй ажал ябуулгын гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүн гээд Г. Хоман тэмдэглээ.

РИМ

ВАТИКАНАЙ ШИИДХЭБЭРИ

ТАСС

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар июлиин 3-да Хельсинкидэ нээгдэхэ ниитэевропын зүблөөндэ Ватикан хабаадаха юм гэжэ римскэ папа VI Павел кардиналнуудай, куриин палатануудай урда үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. «Энэ үүсхэл имагтал Европын оронуудай аша туһада харюусана бэшэ, харин бүхы үндэһэ яһатанда туйлай ехэ удха шанартай» гэжэ тоолоһон дээрэһээ аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэевропын зүблөөндэ хабаадаха гэһэн уряалда Ватикан зүбшөөһэн харюу үгөө.

БҮХЫ ХҮН ТҮРЭЛТЭНЭЙ АША ТУҺАДА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ерэһые һайшааһан мэдээсэлнүүд бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы заха булангуудһаа ороно. Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгануудай, хөөрэлдөөнүүдэй үедэ баталагдан абтаһан хэлсээнүүдтэ харин оронуудай хэблэлэй шэнжэлэлнүүд дотор, статьянууд соо үндэр сэгнэлтэ үгтэнэ.

Ядерна дай зайсуулан сараха тухай хэлсээе түүхэтэ удха шанартай документ гэжэ ГДР-эй «Нойес дойчланд» газетэ нэрлэнэ. Энэ имагтал Советскэ Союзай ба США-гай арадуудай бэшэ, харин бүхы хүн түрэлтэнэй үндэһэн эрилтэнүүдтэ, аша туһада харюусана гээд газетэ тэмдэглэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хэһэн хөөрэлдөөнүүд бүхэдэлхэйн түүхэтэ удха шанартай хэрэг болоно гэжэ социалис оронуудай арадууд сэгнэнэ гэжэ Чехословакиин «Лидова демократие» газетэ сэгнэнэ. Юундэб гэхэдэ, эдэ хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд бүхы социалис хани харилсаанда, дэлхэйн эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудта туйлай ехэ туһа хүргэхэ байна.

Л. И. Брежневэй, Р. Никсонэй хөөрэлдөөнүүд уласхоорондын байдалда, СССР-эй ба США-гай хоорондын харилсаанда горитой нүлөө үзүүлхэ байна гээд Польшын «Трибуна люду» газетэ тэмдэглэнэ.

Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалганууд хании халуун оршон байдалда үнгэрнэ гээд Баруун Германиин «Вельт ам зонтаг» газетэ бэшэнэ.

Атомна дайнай аюул зайсуулан сараха хэлсээн СССР-эй США-гай хоорондо баталагдаа гэжэ Италиин «Пополо» газетэ бэшэһэн байха юм. Тус хэлсээн түүхэтэ удха шанартай, бүхы оронуудта аша туһатай.

Вашингтондо болоһон уулзалганууд дэлхэйн политическэ байдалда хубилалта хэбэ гэжэ Лондоной «Обсервер» газета бэшэнэ. «Хоёр талын Вашингтондо баталһан хэлсээнүүд совет-американ харилсаанай политическэ талааран гүнзэгы үндэһэ баримтатай боложо байһые элирхэйлэн тэршэлнэ» гээд газетэ мэдүүлнэ.

Японой «Асахи», «Майнити», «Иомиури» ба бусад газетэнүүд энэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулжа, ядерна дай зайсуулан сараха тухай Вашингтондо гар табигдаһан хэлсээндэ түрүү статьянуудаа зорюулна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин албанай хэрэгээр США-да ерэлгэ нёдондо жэлэй май һарада Москвада Р. Никсонэй ерээд байха үедэ табигдаһан һайн эхиие саашадань хүгжөөһэн ябадал болоно гээд «Майнити» газетэ тэмдэглэнэ.

Л. И. Брежнев уласхоорондын эб найрамдалай түлөө туйлай ехэ хүдэлмэри хэжэ эхилбэ гэжэ «Лос-Анджелес таймс» бэшэнэ.

Л. И. Брежневэй США-гай ээзд баяшуулай түлөөлэгшэдтэй уулзалгада дэлхэйн хэблэл ехэ анхаралаа хандуулна. Энэ уулзалга түүхэдэ удха шанартай гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетын экономическа шэнжэлэгшэ онсолон тэмдэглэнэ.

«Л. И. Брежневэй, Р. Никсонэй хоорондо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ һайн үрэ дүнгүүд туйлагдаа, — гэжэ Канадын «Отава ситизен» газетын түрүү бэшэг дотор хэлэгдэнэ, — «Хүйтэн дайнай» хойшолонгууд усадхагдажа, хоёр агууехэ гүрэнэй хоорондохи харилсаа холбоон һайжаран, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижэжэ байна». Ядерна дай зайсуулан сараха тухай, стратегическэ добтолхы зэбсэг хэрэгсэлнүүдые саашадань хорооха тухай хөөрэлдөөнүүдэй тол ёһо гуримууд тухай Советскэ Союзай, США-гай хоорондохи хэлсээндэ гар табилга, ядерна дайнай аюул зайсуулан сараха, буу зэбсэг бүтээн гаргалгые хорооха замда ехэ алхам болоно гээд Индиин «Нэшнл геральд» газетэ бэшэнэ.

(ТАСС).

ЛОНДОН

АНГЛИИН ОЛОНИИТЫН ЭРИЛТЭ

ТАСС

Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной түлөө Англиин комитет гадаадын хэрэгүүдэй, хани нэгэдэлэй хэрэгүүдэй министр А. Дуглас-Хьюмдэ мэдүүлгэ эльгээхэдээ, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар июлиин 3-да Хельсинкидэ зарлагдаха ниитэевропын зүблөөнэй амжалтатайгаар үнгэрэлгэдэ нүлөөлхыень Англиин правительствые уряалаа.

Энэ зүблөөн Европые хубааралһан дайнай һүүлэй хойшолонгуудые усадхаха, түгшүүрил һуларуулха, эб найрамдалта үе саг тогтоохо, худалдаа наймаанай, соёл культурын һалбаринуудта аша үрэ ехэтэй харилсаа холбоо байгуулха, оршон тойронхи байгаалиие сахин хамгаалха талаар шэнэ арга боломжонуудые нээхэ байна гэжэ комитет тоолоно.

Европодо аюулгүй байдал, харилсаа холбоо тогтоохын тула буу зэбсэгүүдээ хорооходо үрэ ехэтэй хэмжээнүүдые абаха шухала. Тиимэһээ «ядерна зэбсэг бүтээн гаргалгые, хэрэглэлгые хэтэдэнь хорихо тухай хэлсээ баталхыень» Англиин правительствые уряалнабди гэжэ комитет мэдүүлгэ дотороо тэмдэглэнэ.

4,5 миллион шахуу хүниие зэргэнүүдтээ нэгэдүүлһэн профсоюзай, кооперативна, дайнда эсэргүү, шажан мүргэлэй олон эмхинүүд Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной түлөө Англиин комитедэй мэдүүлгэ дэмжээ.

БЕЙРУТ

Харата ябуулгаяа үргэлжэлүүлнэ

ТАСС

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые улам шахардуу шанга болгон, Ливанда эсэргүү харата ябуулгануудаа Тель-Авив үргэлжэлүүлһээр.

Июниин 24-нэй һүни Израилиин вертолёдууд Сайда хото дээгүүр, Ливанай Фарайя, Аджальтун гэжэ курортын районууд дээгүүр ниидэһэн байна. Израилиин далайн дээрмэшэд хархис ябуулгаяа эдэбхижүүлбэ. Июниин 24-дэ вертолёдуудай дэмжэлгэ доро сэрэгэй катернууд Ливанай уһа руу нэбтэрэн ороо.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретариат — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 68-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

● «БУРЯАД ҮНЭН» ● 1973 оной июниин 27. ● 4-дэхи хуудаһан ● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-00525 Заказ № 00444